

Popotnik

Pedagoški in znanstveni list

Štev. 10.

Vsebina:

I. 1. Ob petdesetletnici. — 2. Fran Karbaš: Popotnik, naš zvesti prijatelj. — 3. Albin Spreitz: Pozdravljen Popotnik! — 4. Leo Pibrovec: Ob 50letnici Popotnika. — 5. Janko Gram-povčan: Popotnik in starši. — 6. Karl Doberšek: Kako je vplival Popotnik na moje šolsko, oz. izvenšolsko delo. — 7. Franc Vrečko: Spomini in želje. — 8. Franc Hribernik: Franc Praprotnik. — 9. Prof. Fr. Fink: Naš Popotnik. — 10. Josip Kostanjevec: Popotnik 1879—1929. — 11. Anton Kosi: Kako sem postal Popotnikov sotrudnik. — 12. Miroslav Pučelik: Reminiscence o M. Neratu.

II. Študijsko potovanje „Pedag. centrale“ na Dunaj:
1. Marija Dolgan: Montessorin dečji dom na Dunaju. —
2. Olga Juvančič: Učiteljske delovne zajednice.

III. 1. Salih Ljubunčič: Metodika računske obuke u školi rada. — Die Pädagogik der Gegenwart in Selbstdarstellungen.
— E. Stern: Die Erziehung und die sexuelle Frage.

Listnica uredništva.

S to številko zaključujemo tekoči letnik. Po številnih izjavah sodimo, da je list mikal in vplival. To je — tovariši sotrudniki — Vaša zasluga! Ob tej priliki Vam izrekamo iskreno zahvalo za pomoč.

Želeli smo, da bi ta jubilejna številka bila opremljena s slikami Popotnikovih urednikov in važnejših sotrudnikov. Ker pa bi bili stroški z ozirom na proračun preveliki, smo morali to opustiti. Upamo pa, da se bo dalo to nadoknaditi tekom prihodnjega leta, v obliki priloge.

Preostalo nam je precejšnje število člankov; te rezerviramo za prihodnji letnik. Ako morda kdo želi svoj članek preko počitnic predelati, naj piše, da mu ga pošljemo.

V zadnji številki je pomotoma izostal seznam dunajske založbe »Deutscher Verlag für Jugend und Volk, Wien«; priložen je tej številki.

V oceno smo prejeli:

Fran Roš: Medved Rjavček.

Janko Glaser: Čas — kovač.

Pavle Flerč: »Naša prva knjiga« in njena raba.

Westeržmitek: Razgled z ljubljanskega gradu.

Lavo Čermelj: R. J. Boscovich als Relativist.

Karl Reininger: Das soziale Verhalten von Schulneulingen.

Karl Linke: Gesellschaft, Staat und Kultur.

Dr. Helmer: Führer f. Lehrwanderungen und Schülerreisen.

„POPOTNIK“ izhaja v zvezkih 15. dne vsakega meseca in stane na leto 50 Din, polletno 25 Din, četrletno 1250 Din; posamezni zvezki stanejo 5 Din.

Naročnino in reklamacije sprejema upravništvo listov UJU, poverjeništvo Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

V uredniškem odboru so dr. Franjo Žgeč, Anton Osterc in Ernest Vranc.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov: E. Vranc, učitelj v Studencih pri Mariboru.

Glavni in odgovorni urednik Rudolf Mencin. Izdajatelj Udruženje jugoslovenskega učiteljatva (UJU), odgovoren A. Skulj. Tiska Učiteljska tiskarna; predstavnik France Štrukelj. Vsi v Ljubljani.

Popotnik

Pedagoški in znanstveni list

Letnik L.

Junij 1929.

Štev. 10.

Ob petdesetletnici.

Zadnjo številko smo posvetili Popotniku samemu, kot jubilantu. Dali smo priliko tovarišem, da izpregovore o svojem razmerju do Popotnika, o vlogi, ki jo je igral v njihovem življenju ter o nazorih glede njegovega nadaljnjega delovanja. Skušali smo tudi izrabití to priliko, da rešimo pozabi razne okolščine iz Popotnikove preteklosti; odzvalo se je nekaj starejših tovarišev, a želeli bi si jih mnogo več.

Popotnik je bil od začetka obstoja mentor slovenskega učiteljstva; mentor, ki je užival splošno zaupanje, a ga tudi zaslužil. Prešel je vestno vse faze, ki jih je prehodilo vzgojstvo njegove dobe, in vendar si je ostal vedno zvest: boril se je ves čas obstoja — z manjšim ali večjim poudarkom — za avtonomijo vzgojstva in s tem za svobodo učiteljstva.

Slovenska šola je — v primeri z javnim šolstvom drugih držav — na dostojni višini. Slovenski učitelj ne zaostaja v idealizmu, vestnosti in duševnem obzorju za učiteljstvom naprednih držav. To je v prvi vrsti Popotnikova zasluga! Učiteljišče daje jako skromno izobrazbo, bodisi splošno, bodisi poklicno. Razen tega izpusti gojenca, ko se mu šele začnejo odpirati oči za globlje življenske zveze, in se nato ne briga več zanj. Te hibe leči Popotnik s tem, da navaja učitelja k samoizobrazbi in daje napotke zanjo. **S a m o i z o b r a z b a** je napravila slovenskega učitelja in slovensko šolo za to, kar je!

Še nekaj moramo poudariti: Kar je Popotnik bil in kar je, je skoro izključno delo učiteljstva. Slovensko učiteljstvo: ne samo naša šola — tudi Popotnik je lahko Tvoj ponos!

Lepa Popotnikova tradicija, važnost učiteljeve samoizobrazbe in tvorna sila slovenskega učiteljstva so jamstvo, da bo naš jubilant vedno mlad in čil posvečal pozornost novim razmeram in novemu duhu; da bo tudi v bodočnosti vršil svojo nalogo z isto intenzivnostjo kakor v preteklih 50 letih.

Uredništvo.

Popotnik, naš zvesti prijatelj.

Naš dober prijatelj Popotnik obhaja 50letnico svojega obstoja. Vso to dolgo dobo nam je bil svetovalec in vodnik. Vzpodbujal nas je k razmišljanju in razpravljanju raznih pedagoških problemov. Kadar smo bili nasveta potrebni, smo našli v njegovih člankih in literaturi, ki jo navaja, potrebna navodila.

Vojna je dobrim knjigam hud sovražnik. Tudi Popotnik je čutil njene zle posledice. Pred vojno je v lepo vezanih letnikih zavzemal častno mesto v učiteljskih priročnih knjižnicah. Po vojni je marsikateri nerazrezan izvod Popotnika vzel nečasten konec. Materielne škode mu vojna ni mogla prizadeti, ker je bila tedaj naročitev Popotnika obvezna za učiteljstvo, ki je bilo organizirano v »Zvezi jugoslovanskega učiteljstva«.

Popotnik nas je v dobi svojega obstoja seznanjal z mnogimi reformami na šolskem polju. V dobi mojega učiteljstva se je reformiral lepopisni pouk, risanje, spisovni pouk (prosto spisje), jezikovni pouk v obče (tesno združenje slovniškega, pravopisnega in spisovnega pouka), prirodopisni pouk (Junge-Schmeil), zemljepisni pouk (kulturne pokrajine), pouk nemščine, ženska ročna dela, telovadba.

Slovenski učitelj je idealen in vnet za vsak napredek. Vsake izmed teh reform se je oprijel, čim je spoznal njeno upravičenost in hasnitost. Ni več učitelja, ki bi ne učil prostega spisja ali modernega risanja, ali ne bi upošteval pri prirodopisnem pouku biološkega principa in življenskih skupin, pri zemljepisnem pouku kulturnih pokrajin, namišljenih potovanj itd.

Šolske reforme so se pred vojno polagoma in postopoma izvajale. Po vojni reformatorji pa naglašajo vse šolsko delo kot reforme potrebno. Naš dobri, stari prijatelj Popotnik je z letošnjim letom tudi krenil na novo pot in se lotil naloge, da nas seznanja z načeli in delom pedagoških reformatorjev. Kakor poznam slovensko učiteljstvo in njegov idealizem, vem, da kakor se je doslej zanimalo za vsak napredek na vzgojnem in učnem polju, bo tudi odslej v toliko sledilo sedanjim reformam, da bo tisto, kar je dobrega in v naših šolskih razmerah uspešno izvedljivega, z vnemo sprejelo in izvedlo. Lahko trdim, da delovna šola, v kateri si učenci z lastno delavnostjo prisvajajo učno snov, itak že ni več izjemen pojav v našem osnovnem šolstvu. Tudi strnjen pouk (Gesamtunterricht) se že vpoštevava.

Popotnik, naš dragi, vztrajni prijatelj, bodi nam tudi vnaprej vodnik in svetovalec, mladini, šoli in narodu v korist.

Kako naj mladino v šoli vzgajamo k socialnemu življenju, če ji ne damo prilike, da socialno, t. j. kot občina, živi?

Le če se prizna mladini in šoli avtonomija, lahko upamo, da realiziramo v njej organsko zajednico.

(Luserke: Schulgemeinde.)

Pozdravljen, Popotnik!

(Ob 50letnici Tvojega obstoja.)

Pol stoletja je preteklo, odkar si bil ustanovljen in kar romaš v gotovih časovnih presledkih širom slovenskega dela sedanje naše ujedinjene domovine. Ni je najbolj zapuščene gorske vasi, da bi Ti Popotnik, ne našel svojega človeka! Prav zaslužil in prislužil si svoje ime! Tvoj krstitelj je zadel v Tvoje pravo jedro! — Kakor odkriva popotni človek vedno nova obzorja in se duševno bogati, tako Ti Popotnik odkrivaš vsem Tvojim nova spoznanja na vzgojnem, šolskem in obče prosvetnem področju. — Od šole učilnice, ki si jo svojedobno temeljito proučeval, gradiš most do novega tipa osnovnega šolstva — do delovne šole, ali kakor jo Tvoji verniki že nazivajo. — Tvojemu klicu in Tvoji čarobni piščalki sledi učiteljstvo v večjem ali manjšem tempu, kakor to pač dopušča duhovna struktura poedinca. Saj zato si tudi psiholog! Zavedaš se pač predobro dejstva, da »potuje človeštvo vedno tri korake naprej in istočasno 2 koraka nazaj!« (Havliček Borovski.) V svojih izvajanjih si vsled tega vedno umerjen in zastopaš evolucijo, nikar revolucijo v preoblikovanju vzgojstva in šolstva! Kar je vsem skupno, to prinašaš: darila, bogata, neodkupljiva, vsem svojstvena. Dajaš impulze, mečeš ogenj navdušenja v učiteljska srca, da bi ista vzgojila nov rod, ki bi naj ustvaril iz sebe »lepši, boljši in pravičnejši svet!« Dobro znaš, da je »Bóg pokazal človeku cilj, na pot pa mu je dal bergle«. (Ivan Cankar: Lepa Vida.)

V Tvojem bistvu je toliko svetlobe, da prenašaš lahko tudi nekaj sence. Evo je. — Prihajaš tudi k takim učiteljskim osebam, ki Te le površno poznajo, jedva pregledajo Tvoj napis in Tvoje kazalo; zatem pa ležiš v zapuščenem prostoru — kakor neobglenec — nerazrezan, neupoštevane, neumevane...

Pa to ne moti Popotnika! — »Naprej in navzgor — vedno naprej in navzgor« drži Tvoja pot! Tako se je izrazil Maksim Gorki o »Človeku«. Naj veljajo te besede tudi Tebi!

In tako, Popotnik: Krepko se drži, nepokolebljiv stopaj po ostro začrtani poti, odpiraj vedno svoje predale široko in na stečaj vsem tistim, ki Ti imajo kaj pozitivnega povedati, in prepričan si lahko, da boš v časti doživel drugo, tretjo in še nedogledno petdesetletnico!

Svet se mora prikopati do dobre volje, da pusti mladino biti mladino; da je ne vpreda v same odnose, tako da končno od nje ne preostane drugega kakor sistem vse križem usmerjenih niti.

Šola prenese avtonomijo le tedaj, če ima mladina čut in zmožnost za zajednico, ki nastane neposredno iz občutene kulturne naloge šole.

(Luserke: Schulgemeinde.)

Ob 50letnici Popotnika.

Petdesetletnica Popotnika je dogodek, ki bi se moral proslaviti nad vse dostojno. Že petdesetletnice posameznih osebnosti zbujajo pozornost, jubilejni dogodek našega pedagoškega lista, te žive osebnosti, pa bi moral najti v učiteljstvu, v svojem narodu, najjačji odziv.

Vidim razvrščene na polici vse letnike Popotnika. Okoli 150 cm dolga vrsta jih je. Preprosto so vezani, toda, njih vsebina je bogata. Zakladi ped. duha so nanizani v teh foliantih, velike ideje vzgoje in izobrazbe žare iz njih. Številen krog sodelavcev je v potu svojega obraza skrbel z duševnimi proizvodni za ugled lista, izraževal svoja mnenja v luči temeljnih pedagoških resnic in izobrazeval indirektno svoj narod. Kajti: vseobča narodova kultura je kultura njegovega učiteljstva, njegovega šolstva!

Lepo število sodelavcev je danes lahko ponosnih na svoje delo. Pri pomogli so, da je Popotnik ves čas svojega obstanka eden izmed najbolj uvaževanih pedagoških listov, pa ne samo med slovanskimi, bratskimi sovrstniki, temveč tudi med sovrstniki, ki izhajajo pri drugih narodih. Precej zaslužnih članov sodelniškega kroga pa že počiva v črni gomili, zapustivši nam svoje duševno bogastvo, ki ga moramo varovati.

Listal sem zadnji čas po starih letnikih. Doživljal sem pri tem radost zbog spoznanja, da so se vsi evropski pojavi na pedagoškem polju odsvitali tudi pri nas. Ni ga pojava, o katerem bi Popotnik ne razpravljaj. Slov. učitelj je bil na ta način informiran o vseh dogodkih njegovega zanimanja. O vsakokratnih psiholoških izsledkih, o akciji za vpeljavo ročnega dela v šolo, o umetniški vzgoji, v spopolnjevanju raznih metod, o eksperim. pedagogiki, o skrbstvu za mladino, o prvih pojavih v smislu delovne šole, o raznih drugih tipih šol, o razvoju šolstva v posameznih državah, o genezi šole pri nas, itd.

V dobi Popotnikovega izhajanja si podajata dve različni dobi roke. Predvojna in povojna doba, katerima odgovarjata dva tipa šole. Stara šola, ki počasi prehaja v novo, delovno šolo.

Staro šolo, kjer se je skoro izključno gojil le spomin, poznamo posebno dobro starejši učitelji. Priskutna puščoba je vladala v nji. Otroci so morali vse to »znati«, kar se je ukazalo od zgoraj. Dolžnosti in zahteve pa so se množile bolj in bolj in presegale so končno otrokove duševne zmožnosti. Kdo se je oziral na individualnost otroka? Pokorščina in ponižnost so bili glavni postulati vzgoje, intelektualistični princip snovi pa pouka.

Časi so se spremenili. Nova načela so prodrli in nam zasnovala novo šolo. Njeni učitelji niso več uradne avtoritete, ki samo ukazujejo, odredajo, komandirajo; ne, mladina ima sedaj v svojem učitelju prijatelja, voditelja, svetovalca, pomočnika itd. Mladina se vzgaja v zajedniškem duhu in spoznanju, da bo nekoč tudi ona soodgovorna s svojim delovanjem na usodi in življenju našega naroda, čegar član je vsak posameznik.

Nova šola ne pozna načela snovi, temveč le razvoj sil in moči. Noče gojiti znanstva, ampak znanje in izobrazbo. Ne uporablja sile, ker goji prosto in voljno hotenje. Je proti konkurenci, ker pozna le dopolnjevanje. Ne poučuje za razne preizkušnje, ker pripravlja le za resnično življenje.

Vse karakteristične poteze obeh šol lahko izluščiš iz Popotnikovih poročil, ki te popolnoma informirajo o razvoju splošnega šolstva. Pa še več. Tudi o razvoju našega šolstva najdeš v Popotniku zadosti gradiva. Listaj po starih

letnikih in dognal boš, da je bilo učiteljstvo vselej vneto za dober razvoj naše šole.

Cenjeni čitatelj(-ica) naj mi ne zameri, da vtisnem sledečim vrsticam osebno noto. Povedal bi namreč tudi rad, kakšen vpliv je imel Popotnik na moj razvoj kot učitelj.

Ko sem absolviral učiteljske, so me poslali učiteljevat v neznanen, od prometa ločen kraj, na neko enorazrednico, ki je bila nastanjena v nekem zasilnem, za šolo neprimernem lokalu. Poslovil sem se kot mlad fant od mesfa, kjer sem preživel svojo prvo mladost, in nastanil sem se v svojem službenem kraju. Kmalu mi je nemila smrt pobrala tudi starše. V težkem duševnem stanju sem izvrševal svoj poklic. Hrepenel sem po tovarišu, po duševnem voditelju... Razmere pa so bile take, da sem ostal prepuščen samemu sebi. Kako tragični so lahko taki položaji v človekovem življenju, to ve vsakdo, le avstrijski birokrati tega niso vedeli. Kaj so se brigali za usodo mladega kulturnega delavca! Poznali so pač samo ukazovanja, grožnje in kaznovanje.

K sreči sem kmalu zaznal za svojega resničnega prijatelja, ki me je razumel in jaz njega. To je bil Popotnik, ki sem ga prejemal vsak mesec. Zlata jedra so vsebovali njegovi članki in utrjevali so me v marsikakem poizkusu, ki sem ga riskiral zbog svojega hrepenenja, da olajšam mladini učenje in delo. Vsak mesec sem pridobil novih pobud za temeljitejše in globlje delovanje... Tako so potekala leta in leta. Čedalje bolj sem spoznaval, da mladi učitelji pravzaprav ničesar ne znamo. »Več izobrazbe!« je bil klic moje duše in temu klicu sem sledil od stopnje do stopnje. Nabavljal sem si raznih pedag. in met. knjig, ki jih je Popotnik ocenjeval, obiskoval ped. tečaje v inozemstvu in tako sem zajadral v moderni tok delovne šole, kjer najdem zadovoljnost in notranji mir.

S ponosom prebiram sedanje izvode Popotnika, ki mi prinašajo mnogo uporabljivega gradiva in novih pobud za delovanje med mladino.

Popotnik, bogato je Tvoje petdesetletno življenje! Z zlatimi črkami bi moralo biti opisano v zgodovini naše prosvete! Tvoje seme je rodilo veliko dobrega in koristnega. Ti si nam vir, iz katerega zajemamo, kadarkoli in česarkoli potrebujemo. Premnogo hvaležnosti te spremlja posebno na sedanji poti, ki si jo krenil v skrb za pravo vzgojo mladine in naroda. Vztrajaj na začetem delu. Vse ovire, ki zadržujejo zdrav razmah, bodo odpadle in nova glorijska bo ožarila naše šolstvo. Na obzorju se že svita!

Jaz iščem z učenci burno, aktivno življenje; opazovanje je le življenski surogat.

Dekleta se v šoli sicer morajo vaditi krpati, a njihovi bratci hodijo okrog z luknjami v hlačah. Tudi kuhati se uče v šoli; a za Boga ne tako, da bi skuhale pošteno kosilo, ki bi se pojedlo v šoli! V naših šolah se dela sploh vse brez organske zveze.

Povsod opažamo isto tendenco: K življenju! V šolah so sprva delali za zaprtimi vrati; pozneje so prinesli v šole material za nazorni nauk; nato so postali ogledi moda; temu je sledilo ročno delo, ki je začelo vidno razkrajati staro šolo. Danes že obdelujejo učenci zemljišča, izvršujejo obrtna dela in vodijo gospodarstvo.

(F. Jöde: Die Lebensfrage der neuen Schule.)

Popotnik in starši.¹

(Jubilejni prispevek iz roditeljskih krogov.)

Ni le goli slučaj, da se čuje v Popotniku roditeljski glas baš ob nje-govi 50letnici. Saj je list v zadnjem času postal prvoboritelj za idejo »nove šole« v Sloveniji. In kdo izmed skrbnih staršev se ne bi zanimal za pokret, ki stremi po boljši bodočnosti naše mladine?!

Popotnik je že nekdam zastopal stališče, da se stiki šole z domom poglobijo. V spominu nam je še doba »roditeljskih sestankov«, ki so se žal kmalu opustili. Uspeh takrat ni zadovoljil niti staršev niti učiteljev. Morda so sestanki tuintam vplivali pri nacionalni utrditvi v takratni dobi germa-nizacije, trajne vrednosti pa niso zaznamovali in zato končno tudi zaspali... List za starše in vzgojevalce slov. mladine »Domače ognjišče« (1907 do 1910) nas še spominja na sicer ogromna prizadevanja slovenskih učiteljev, žal pa se je kmalu pojavil nov prepad med šolo in domom... Reminiscence takratnih časov bi privedle do razmotrivanja žalostnega strankarstva, ki ni dovoljevalo, da bi korenine šolske reforme pognale tako globoko, da bi mogle intenzivno zajeti vse one faktorje, ki so v zvezi z odgojo mladine. Popotnik je v zadnjem času zavzel v teh vprašanjih jasno stališče in omogočil, da se tudi starši tozadevno izrazimo. Če podam nekaj misli ob listovem jubileju, hočem s tem še posebno podkrepiti važnost tega vzgoje-slovnega mesečnika, ki bi po mojem mnenju — v bodoče ne smel biti name-njen le učiteljstvu.²

Kdo ima dominantno razpolagati z otroci in odločilno vplivati na vzgojo otrok? Država, cerkev in razne zajednice so zaposleni pri reševanju tega problema. V demokratični čri narodov pride res mnogo sledi ljudske volje do izraza, še več se pa realizira subjektivnosti. Kontrasti teh kosajočih se interesov so zelo veliki in velike so razlike med posameznimi naziranjmi...

Pred kratkim sem čital v nekem odličnem slovenskem dnevniku ostro kritiko, ki se izreka proti javnim anketam, na katerih bi se mogli v tej ali oni važni zadevi pritegniti k sodelovanju najširši ljudski krogi. Člankar zaključuje cinično, da ne gre, da bi se o važnih javnih zadevah morala izjavljati že vsaka našminkana in napudrana demi-mondenka in bi se mo-ralo poslušati mnenje že vsakega nevrastenika...

¹ Priobčujemo ta članek v jubilejni številki Popotnika, da s tem poudarimo važnost čim tesnejših stikov med šolo in domom. Vemo, da je slovensko učiteljstvo že tuintam delalo v tej smeri in dela tudi sedaj. A delati je treba na to, da ti stiki ne ostanejo samo lokalni pojavi, da ne obstojajo samo formalno, temveč da postanejo vsesplošen, živ agens za napredek vzgoje, šolske in domače. Popotnik bo najlepše nadaljeval svojo misijo, če ob vstopu v drugo polstoletje posveti posebno pažnjo stikom med šolo in domom. — Uredništvo.

² Kakor pozdravljamo čim tesnejše sodelovanje šole z domom, tako moramo poudariti, da potrebujemo poklicni vzgojitelj tudi svoj strokovni list, prav kakor ga imajo druge stroke. Edino tako je možno intenziviranje. Če pa ta list čita kak posebno zainteresiran roditeljskajik ali se celo oglasi v njem, tem bolje; listu je le v prid, če dobiva svežih sokov od čim več strani. — Za širšo javnost bi trebalo poseb-nega roditeljskega lista. Šlo bi morda tudi tako, da otvorijo že obstoječi listi (tudi dnevni) stalno rubriko za šolska in sploh vzgojna vprašanja. Šah jo že ima; morda bodo uvideli gg. uredniki, da vzgojstvo glede važnosti ni daleč za šahom. Uredn.

Neglede na trivialne opazke ugotavljam, da se gotovi ljudje silno boje javnih razprav. In kako potrebne bi bile te baš v šolskem vprašanju, kjer se danes čisti problem stare in nove šole, žal samo med — učiteljstvom! Edino izjemo tvorijo pedagoški tedni »Pedag. centrale« v Mariboru, kjer smo se v letih 1925. do 1926. tudi starši seznanjali z novodobnimi zahtevami. In le oni, ki smo dobivali slučajno v roke »Popotnika« in imamo svoje otroke slučajno v razredih, kjer poučujejo učitelji, ki so sami v sebi doživeli preobrat, smo mogli zastopati nove smernice — iz lastne izkušnje. Popotnik nam je posebno s poljudnimi članki o novi vzgoji podal mnogo biserov, ki smo jih skrbno pobirali, žal le — maloštevilni...

Uvideli smo, da nam staršem ne more biti vseeno, ako nam šola, kateri smo izročili svoje otroke, iste vrača z nekim relativnim znanjem, oropa pa jih odkritosrčnosti, vere v lastno osebnost in jih odgaja v krdelo nesamo- stojnih ovac...

Starši so ostali doslej vedno ob strani v vseh vprašanjih šolske vzgoje. Potisnjeni so bili v pasivno vlogo in s tem na eni strani tudi rešeni moralne odgovornosti za vzgojo. Tako bi vsaj moralo biti; toda faktično so bili starši vedno oni, ki so dajali svoj tribut in nosili vso odgovornost za neuspehe. Pravice pa niso imeli nobene. Ako je bil otrok len, zanemarjen, raztrgan, nereden, nepazljiv v šoli, niso se raziskovali globlji vzroki. Ni se vpoštevalo nadarjenosti, pridnosti, temperamenta, razpoloženja, socialnih raz- mer, materialnega stanja staršev, nagnjenja. Dostikrat ni imel učitelj in pro- fesor skozi vse leto prilike, da prodre v tajne otroške duše; da spozna res- nične vrline in slabosti svojih učencev, milje, v katerem je deca odrasčala izven šole, ki pogosto odloča o usodi otrok in pokrene otroka za vse živ- ljenje v dotično smer. Otrok je sedel pribit na šolsko klop in krotil svojo nemirno naravo do skrajnosti. Gorje onemu, ki bi se drznil izneveriti se tradicijam! Redki so bili primeri, da bi smel učenec pokreniti predmet pouka na stransko polje, katerega poznanje bi mu prineslo več luči. Samostojnosti ni bilo nobene. Ves pouk se je vršil mehanično, brez žive duševne zveze odgojiteljev z otroci. Ves pouk je bil koncentriran v učiteljevi in profesor- jevi osebi in ni našel v večini primerov pri otroških dušah onega zdravega umevanja in koristnega sodelovanja, ki je za vsak napredek neobhodno potreben. Pri večini otrok se imajo »uspehi« pripisovati strogosti in ostri- nam sankcij, ki so edini dinamo stare šole. Otrok je postal tîp za predmete, ki se predelavajo, in le od časa do časa se je ogrel, pač po svojem subjek- tivnem notranjem razpoloženju, za ta ali oni predmet, in po tem, v kaki obliki in v kakem obsegu se je posrečilo močnejšim osebnostim učiteljstva vlitii v puščobni mehanizem stare šole malo sočnosti.

A to vse je bila samo relativnost. Vsa vzgoja je temeljila na enostavni fabrikaciji surogatov ljudi, ki so imeli ob odhodu iz šole — spričevalo, v katerem je stalo, da je ta in ta absolvirал te in te predmete; njegovo znanje je ravno zadoščalo, da služi intencijam vsakokratnih režimov, političnih strank, gospodarskih vodečih institucij za pobijanje konkurence itd. Človek iz mase je prestal biti subjekt. Na tisoče raznih absolventov si podaja kljuke pri vratih raznih državnih in privatnih uradov. Vsak prodaja svoje znanje pod čim ugodnejšimi pogoji za delodajalca. Konkurenca ne samo slabi življenske pogoje tega bednega intelektualnega proletariata, pač pa tudi znatno vpliva na njegovo moralno vrednost. Ljudje, ki se niso že v mladih letih vadili v samo- stojnosti mišljenja, se kasneje težko in redko povspnejo do samostojnega ustvarjanja. Taki ljudje so komaj dobri za povprečne uradnike, nikdar pa za

vodilna mesta v našem gospodarskem in kulturnem življenju. Iz nižjih šol odhaja mladina v življenje z elementarnim znanjem. Nauči se računati zaradi profita; čitati, da se bo znala kratkočasiti s čitanjem šunda; politične zgovine, da se bo dovolj zgodaj priučila koristoljubju, častihlepu in krvo- prelitu; geografije pač toliko, da bo hitro našla kraje in mesta, kjer cvete špekulacija, kjer se vrše spolne zablode, goljufije svetovnega slovesa, tekme lepotic ter rafinirani vlomi itd. Mlad človek odnese iz sedanje šole velik minus za človeško družbo: znanje hinavščine; saj pri strogih razmerah in strahu, ki ga ima učenec stare šole, ni čuda, da se otrok nauči vseh spretnosti v prikrivanju pravega stanja svoje duševnosti, da le zadosti suhim in mrtvim črkam uradne dogmatike. S seboj v življenje pa odnese še veselo zavest, da je enkrat za vselej konec duševnega mučenja v šolskih klopek...

Tip stare šole je ignoriral roditelje in ni dovoljeval »tretjemu«, da se vmešava v čisto strokovno zadevo pedagogov. Kadar sta se ta ali ona skrbna mamica ali oče obrnila na tega ali onega učitelja ali profesorja, da se informira o napredku svojega otroka, se je neredko dogodilo, da sta morala čuti očitke lenobe in zanikarne vzgoje, ki so padali, ne na učence, marveč na roditelje. Vem iz lastnega doživljanja, s kakim strahom se je podala ta ali ona mamica, do tega ali onega učitelja ali profesorja, ki je bil znan kot izreden pedant in nestrpež. Stara šola je veljala pri ljudstvu toliko kot sodnija. In tedaj ni čuda, če se je med šolo in roditelji stvaril nepremostljiv prepad. Iz teh razlogov pa je tudi umljivo trenutno neumevanje večine staršev za skupno, kar najtesnejše sodelovanje s šolo. Kajti še vedno vlada v splošnem na eni strani konservativnost, na drugi pa tradicionalni strah. Ta strah pa bo prešel z novim duhom, ki veje v nastopajoči éri »nove šole«.

Čitam, da se za krog naprednih šol snujejo »roditeljska udruženja«. To akcijo prisrčno pozdravljam. Kakšen namen imajo ta udruženja? Shajati se večkrat k skupnim sestankom, ki niso nič drugega kot medsebojno spoznavanje staršev in učiteljev. Razgovori glede napredka otrok, načrti za skupno delo. Dobrohotna izmenjava misli glede odstranitve vseh zaprek napredka, ukrepi in načrti za predavanja, prireditve, izlete itd.

Ta kontakt je tako prisrčen in zaželen kot je bil odiozen oni s staro šolo. Zeleti bi bilo, da se ta udruženja roditeljev osnujejo čimprej tudi pri nas, vsaj tam, kjer je učiteljstvo prelomilo s tradicijo. —

Vprašanje našega sodelovanja s šolo pozitivno rešuje le nova šola. Šolski reformatorji se zavedajo, da pripada tudi nam staršem beseda pri vzgoji lastnih otrok, ker poznamo svoje otroke po njihovih nagnenjih bolje kot kdorkoli drugi.

Tako je nova šola že podrla zid in med svoja načela je sprejela zahtevo, da se ustanavljajo nestrankarska »roditeljska udruženja«.

Ne smemo pa še prezreti dejstva, da starši nimamo svojega vzgojnega glasila. Učiteljstvo nas smatra kot važen vzgojni činitelj in v slučaju tesne kooperacije bi bilo potrebno tudi skupno glasilo.¹ Če se bo to zgodilo ob Popotnikovem zlatem jubileju, bo ta 50letnica značilen mejnik v njegovi kulturni historiji: ideje nove šole, realizovane sporazumno s starši mladine, bodo globoko preobrazile duševnost človeka in ga bodo dvignile in približale njegovemu dostojanstvu.

Zato ob 50letnici kličem v imenu roditeljev: Na mnoga leta, naprej v boj za novo šolo do njene zmage!

¹ Glej pripombo uredništva str. 294.

Kako je vplival Popotnik na moje šolsko oziroma izvenšolsko delo.

Marsikaterega slovenskega učitelja naše mlade stanovske generacije bo utegnilo zanimati, kolikega vpliva so bili posamezni članki Popotnika name, ko sem pohajal celovško učiteljišče in pozneje, ko sem nastopil učiteljsko službo na utrakvistični šoli — enorazrednici na Koroškem. Nikakor mi ne gre seveda za tem, da obudim samo spomine ter jih tovarišem prezentiram, da jih pridobim za svojo brezpomembno malenkost; saj ima končno vsak učitelj, ki je služboval po utrakvističnih šolah, svoje posebne spomine, vredne, da se rešijo pozabljivosti. Smatram namreč, da problem utrakvistične šole za nas ni še rešen, da ga še ne smemo potisniti med pravljice, ampak da je še v enaki meri aktualen, kakor je bil. Saj baš našo slovensko manjšino na Koroškem ovira v njenem napredku nemoralni utrakvistični šolski sistem. S tem pa bo tudi že deloma označena vloga, ki jo naj igra naša edina pedagoška revija, naš Popotnik¹ še v naprej, kakor jo je igral ne samo zame tedaj, ko je raslo v nas ono težko notranje nasprotstvo med sistemom in življenjem, med predpisi in občeveljavnimi pedagoškimi načeli, med krivico in lastno vestjo.

Starejši učiteljski generaciji je znano, da je bil in je še danes edini smoter utrakvistične ljudske šole ponemčevanje, potujčevanje. Neki koroški šolski nadzornik je rekel: »Das Ganze Drum und Dran der utrakvistischen Schule ist das Einpauken von deutschen Merksätzen.« V praksi pa smo videli, da niti to ni bil glavni smoter; utrakvistična ljudska šola je svojo nalogo dosegla še-le, če je privzgojila slovenski deci nemški duh, jo torej raznarodila in logično obenem demoralizirala.

Na učiteljišču v Celovcu nismo dobili slovenski učitelji nobenega vpogleda v naloge, ki nas čakajo na utrakvistični šoli. K običajni splošni izobrazbi smo gulili za svoj strokovni poklic neobhodne formalne stopnje, ki jih žal v praksi nismo mogli uporabljati ali le v prav minimalni meri.

Slovenski učiteljišniki smo se pripravljali za življenje na tajnih sestankih v čitalnici slovenskega celovškega delavstva; tam smo imeli tudi svojo knjižnico, kjer smo shranjevali med drugimi brezplačne izvode našega Popotnika. Prvič sem torej kot dijak spoznal našo edino pedagoško revijo ter poročal o njej na nekem sestanku. V razmerah, v katerih smo se nahajali, sem seveda uporabil članke one vsebine, ki so zagovarjali načelo: V osnovno šolo spada le materinščina kot učni jezik.

V četrtem letniku bi nas slovenske učiteljišnike moral vpeljati v utrakvizem svetnik Karel Preschern, pisatelj famoznega utrakvističnega abecednika, ki še danes po preteku pol stoletja enako straši po koroških utrakvističnih šolah, kakor je tedaj. Iz tega se razvidi, kako sterilan je duh utrakvističnega sistema. Po pobudah, ki smo jih dobivali slov. učiteljišniki po raznih listih in Popotniku, smo uvajanju imenovanega svetnika radikalno oporekali. Ko pa je izjavil, da je utrakvistična šola za koroško slovensko ljudstvo »prava dobrota«, smo zašli od stvarnega razmotrivanja na narodno politično polje. Zagrenili smo mu ta njegov pouk tako, da je že po drugi uri izostal za vedno.

¹ Poleg Slov. Učitelja. (Ur.)

Kakor se iz gornjega razvidi, nisem bil deležen posebne vpeljave v delo na utrakvistični šoli, pa čeprav je ta šola neka posebna specialiteta, ki nima po svojem vzgojnem in učnem ustroju ničesar skupnega z narodno šolo. Lahko si predstavi potem tudi vsak moje presenečenje, ko mi vse formalne stopnje seveda nišo ničesar pomagale. Deca me namreč sploh razumela ni! Poučevati pa sem moral nemški. To je dalo moji priučeni didaktiki tak udarec, da sem sklenil shraniti vse formalne stopnje lepo skrbno v najskritejši kotic svojega duše in ves čas svojega 11letnega dela na utrakvistični enorazrednici sem jih imel tudi tam zaklenjene. Za trenutek sem jih pregledal ob priliki usposobljenostnega izpita in nič več.

Kaj mi je koristil v tem času Popotnik s svojimi didaktičnimi razpravami? Tako njegove razprave kakor druge, ki sem jih dobil v roko, so bile večinoma zelo problematične vrednosti zame z eno edino izjemo. Ker smo smeli poučevati tri tedenske ure tudi slovenski jezik, so mi zlasti Pulkotovi članki o prostem spisju zelo koristili. Slovenskih ur namreč nisem uporabljal za pouk slovenske slovnice, temveč za čitanje, pripovedovanje in spisje. Prosto spisje je bil zame didaktični novum in po sili razmer sem kmalu prišel na dejstvo, da je predpogoj prostega spisja mnogo svobodnega pripovedovanja oz. razgovora. Ker je bil negativen cilj utrakvistične šole ta, da onemogoči slovenski deci pravilno pismeno izraževanje slovenske besede, sem baš to stran slovenskega jezikovnega pouka z največjim veseljem gojil in to dostikrat več kot samo tri tedenske slovenske ure. Moja vest mi ni očitala ničesar. Pozneje sem dobil v roko še knjigo o prostem spisju, ki jo je izdala Slov. Šol. Matica in ki me je v tem delu le potrdila.

Popolnoma drugačne važnosti pa so bile načelne vzgojne razprave Popotnikove za delo v šoli in za lastno nadaljno izobraževanje.

Vsak slovenski učitelj, ki je deloval na jezikovni meji ali na utrakvistični šoli v zaledju in ki so ga vezale trdne srčne vezi na svoj narod, je nujno potreboval strokovne opore v boju s krivičnim šolskim sistemom in za svojo notranjost, za svojo vest. Niso mi bile neznane vzgojne razprave nemških pedagogov, a priznati moram, da sem jih čital z nekakim tajnim odporom; bil sem mlad ter me je obšla ironija, ko sem videl razliko med temi razpravami in med prakso na koroških šolah, med njihovimi pedagoškimi smernicami in med nemoralnim šolskim sistemom, ki tepta te smernice z obema nogama. Dolžil sem nemške pedagoge, da so sokrivci tega sistema. Nujno sem rabil za notranje duševno ravnesje pedagoških razprav, vzraslih iz naše zemlje, iz našega trpljenja, iz naših potreb in zahtev.

Najdragocenejše gradivo sem našel v Popotniku in sicer v Přibilovih razpravah in njegovih čeških prevodih. Čutil sem ob vsakem njegovem članku, koliko dela se koncentrira okrog učitelja, kako široke in globoke so njegove naloge, kako moralno oporo mi dajejo v težkih razmerah, v katerih sem učiteljeval in kjer je vsaka ura v šoli povečala notranji konflikt med predpisi in vestjo. Nič ni težjega ko tako notranje duševno stanje za učitelja.

Spominjam se dobro neke Přibilove razprave, v kateri utemeljuje proučevanje naroda v biološki, sociološki in psihološki smeri. Z vso strastjo sem se lotil tega dela, nešteto člankov in notic sem poslal v razne liste in še praška »Union« je prav obenem z ultimatom Srbije prinesla moj zadnji uvodnik. To je bil nekak zunanji efekt spoznanja pravega dela.

Proučevanje naroda ni bilo sistematsko, a vseeno so se mi odpirale vedno nove skrivnosti narodovega življenja in vso šolsko delo je dobilo realnejšo,

praktično smer. S tem delom sem si ustvaril neizčrpljiv vir novih svežih sil, ki sem jih vsak dan nujno potreboval.

Za lastno osebo, za dušo pa se mi je razvijal čut za pravico, za odgovornost pred lastno vestjo, za dolžnost. Vedno bolj sem čutil potrebo, da dam slehernemu koraku v šoli globljo, etično podlago. Ravno to dejstvo, ta način poučevanja mi napravlja šolsko delo tudi danes najprijetnejše. Žal sem zanemarjal didaktiko do časa, da sem smel poučevati in vzgajati deco v materinščini kot učenem jeziku, vendar ne vem, če bi me najboljša učna metoda bolj zadovoljila ko ta čut, ki mi je zrastel po napotkih Pribilovih razprav, po delu na podlagi njegovih navodil.

Danes, ko praznuje Popotnik svoj jubilej, me vežejo nanj najlepši spomini težkih let učiteljevanja pod krivičnim šolskim sistemom. S svojimi načelnimi razpravami mi je odprl pot preko profaniranega nacionalizma, ki ne daje v težkih trenutkih nobene trdne moralne podlage — do pravega shvatanja narodnega duha in dela. Da bi Popotnik vztrajal pri smernicah, ki si jih je sedanje uredništvo postavilo, je najvažnejša točka in predpogoj vsesplošni poglobitvi našega vzgojstva v probleme naše delovne šole in ne v mali meri poglobitvi učiteljeve samoizobrazbe, do popolne duševne osvoboditve slovenskega učiteljstva v državi in zlasti onega, ki vzgaja naš z grenkobo ljubljeni zaklad — mladino tlačene narodne manjšine v Italiji in Koroški.

ANALOGIJA PRI OTROKU.

Tinček je videl prvič ježa. Priteče ves iz sebe k materi, pa reče: »Mati, tam zunaj pa je krtača, ki sama hodi.«

Oče pripoveduje Milki o velikih ribah, ki žive v morju. Milka je radovedna, kaj te ribe jedo, pa vpraša očeta.

Oče: »Jedo male ribice: sardele, sardine...«

Milka: »Kaj, sardine tudi, Ja, kako si pa odpirajo škatle?«

Babica gre s svojim 4-letnim vnukom na sprehod. Srečata osla, vpreženega v voz.

Dečko: »Babica, glej, kako čuden konj je to!«

Babica: »To ni konj, to je osel.«

Dečko: »Babica, ne tako glasno; lahko bi te slišal!«

Mizar pride v hišo popravljat.

Julka: »Mama, zakaj se ta mož imenuje mizar?«

Mama: »No, ker dela mize.«

Julka: »Aha, zdaj pa že vem: mesar je pa fisti, ki dela meso.«

V mestni dekliški osnovni šoli razlaga učiteljica o svinji. Omeni tudi, da dobimo od nje mast. In eni izmed učenk se takoj zasveti: »A tako! Če kravo molzejo, da mleko, če pa svinjo molzejo, da mast.«

Spomini in želje.

V jeseni l. 1878. mi je pisal rajni tovariš Tone Brezovnik, da namerava slovensko učiteljstvo izdajati list, ki bi se potegoval za dobrobit šole in učiteljstva. Z omenjenim tovarišem sva bila v šol. letu 1874/75 v Gradcu v enoletnem pedagoškem tečaju za srednješolce, ki so hoteli biti učitelji. Bilo nas je — če se prav spominjam — 10 Slovencev. Tovariš Brezovnik me je tedaj prosil, naj mu naznanim v zadevi izdajanja lista svoje mnenje in pa, koliko bi bilo v slovenjgraškem okraju naročnikov na takšen list. Saj »Učiteljski tovariš« ni za naše štajerske razmere, in ko bi v njem ne pisal Ciperle svojih pedagoških pogovorov ali obravnavanj, bi se ne izplačalo, da se ga naroči, kajti nekako nasproten je novi šoli.

»Slov. Učitelja« pa, kojega je svojčas izdajal nadučitelj Ivan Lapajne v Ljutomeru, je zatrla tedanja huda nemška sapa. Trebalo je novega slov. učiteljskega lista. Taka je bila tedaj situacija.

Odgovoril sem mu, da če bo list čisto neodvisen, pisal samo za šolo in učiteljstvo ter zagovarjal osemletno šolsko dobo, mislim, da bi se vzdržal, četudi bi odtod za enkrat dobil samo kakih 5—8 naročnikov. Bilo je pa v slovenjgraškem okraju tedaj le 5 šol in sicer 1 štirirazredna, 2 dvorazredni in 2 enorazredni. Okrajni šol. svet je bil po večini nemški, nadzornik je bil znani Blaž Ambrožič, pa se je narodna zavest tlačila kolikor mogoče.

Svoje pismo sem Brezovniku zaključil: »Kdor ne vaga, je brez blaga«, incipe et vale!

List se je rodil v Celju, dali so mu ime »Popotnik«. Vsi zavedni smo se ga razveselili in zanj delovali, pridobivali mu naročnikov ter mu dopisovali.

Spiritus agens pri Popotniku je bil Tone Brezovnik, ki je tedaj služboval kot učitelj v Vojniku, mnogo zahajal v Celje, kjer se je shajal z učitelji ter jih navduševal za šolske in učiteljske zadeve. Njega smatram za Popotnikovega ustanovnika. Prvi urednik Popotnikov je bil nadučitelj celjske okoliške šole, Jakob Lopan. Leta 1882. je prevzel uredništvo gimnazijski profesor in štajerski deželni poslanec Miha Zolgar. List je izhajal 10. dan vsakega meseca.

Učiteljstvo si je iskreno želelo, da bi list izhajal vsaj dvakrat na mesec. To se je tudi zgodilo. Leta 1883. je začel Popotnik izhajati v Mariboru 10. in 25. vsakega meseca. Urejeval ga je pokojni Miha Nerat, nadučitelj krčevinske šole v Mariboru.

Z ustanovitvijo lista se je sčasom vzdignila samozavest učiteljstva, postalo je nekako ponosno na svojega mentorja. List je vplival pedagoško in metodiško in na samoizobrazbo učiteljstva, zagovarjal je osemletno šolsko dobo, dajal pobudo za zgradbo novih šolskih poslopij, katerih je tedaj še toliko manjkalo; šole so se začele razširjati, pouk je postajal temeljitejši. Gojil je pravo, nesebično kolegialnost ter zasledoval izboljšanje materielnega položaja učiteljskega stanu. Vedno bolj se je uveljavljal glavni cilj ljudske šole: »Vsestranska omika na podlagi materinščine.«

A ne samo v našem šol. okraju, marveč tudi drugod so enako čutili in mislili. To nam svedoči neko poročilo iz ptujskega okraja, ki pravi: »Popotnik deluje za povzdigo ljudske šole v našem okraju, za naše pravice, za povzdigo duševnih in materielnih zadev društvenikov. Prijateljska vez v društvenem življenju okrepča tisto pravo tovarištvo, s katerim nam bo mogoče skupno napredovati ter možato stati za narodne pravice. Noben slovenski učitelj bi

- ne smel manjkati med naročniki Popotnika. A drugod pravi neki dopisnik: »Storimo vse, kar moremo, da zagotovimo listu obstanek nam vsem v čast in veselje.«

Se ve, če pregledamo prve štev. Popotnika, opazimo sicer, da so našo ljubo slovenščino nekateri še res nekako neokretno rabili, kar pa ni čudno, saj so se prejšnje čase učitelji izobraževali le nemško; kar so se učili slovenščine, ni bilo zadostno.

Oni, ki so posečali prej srednjo šolo ter tudi oni, ki so čitali mnogo slovenskih knjig in imeli čut za pravo narodno govorico, le ti so bili na boljšem.

Popotnik je pa dajal pobudo za zanimanje in čitanje slovenske knjige ter tako vplival pri posameznikih na pravilnejšo rabo slovenščine. Realije so se vpeljavale v šole in silile učiteljstvo, da se je izobraževalo in si bogatilo potrebni besedni zaklad ter izpopolnjevalo pravilno rabo slovenskega jezika.

Seveda se je v političnem oziru ob koncu 19. in začetku 20. stoletja mnogokaj izboljšalo, ker si je slovenščina pridobila vedno večjo veljavo, pa je tudi slovensko-štajerski učitelj lažje nastopal zavestno in narodno. Ako je bil drugače takten in vesten, je že še izhajal, ne da bi mu bil kdo mogel posebno škodovati. Na žrtve pa je vendar moral biti pripravljen isti čas vsak zaveden Slovenec.

Popotnik je vplival na učiteljstvo vsestransko blagodejno. Mislim, da bo še obstojal, ko bo vsak učitelj (učiteljica) dovršil za svoj poklic srednjo in potem še pedagoško visoko šolo, kar bo za šolo in stan velikega pomena. Povzdignil pa se je sčasom v vsakem oziru v ugledno pedagoško revijo po reku: »Iz malega raste veliko.«

K njegovi 50-letnici mu želim, da vrlo nadalje uspeva v veselje in čast slov. učiteljstvu, da se širi med vsemi, ki poučujejo, najsi bo v kakršnikoli šoli, v ljudski ali visoki. Taka vzajemnost bi bila blagodejna za šolo in narod. Vzgoja in pouk bi se prilagodila našim narodnim razmeram ter delovala na zavest in značaj našega naroda.

Blagor narodu, ki ostane sebi zvest.

Starih Rimljanov pregovor je bil: »Si vivis Romae, romano vivito more.« Res je, da ni vse staro slabo, kakor tudi ne vse novo dobro!

Želim mu torej nadalje, da bi vztrajal vedno na zlati napredni poti ter deloval vsikdar v blagor in prosveto naše mile domovine.

Kar je zunaj bujno življenje, to se podaja v šoli kot pust nauk.

Vprašanje se ne glasi: Stara ali nova šola? Temveč: Šola ali življenje?

(F. Jöde: Die Lebensfrage der neuen Schule.)

Kakšen je posameznik, se vidi šele v svobodni zajednici; a tudi vsak posamezni član zajednice spozna in utrdi svojo značilnost najlaže v zajedniškem življenju.

Pedagogika je umetnost, ki uči neenotnost mladine sistematično pojmovati.

Čemu so poklici spojeni z določenimi titulaturami? Vrednost človeka se vendar podaja edino iz notranjega razmerja do dela, ki ga opravlja, pa naj bo to delo kakšnokoli.

(Luserke: Schulgemeinde.)

Franc Praprotnik.

Petdesetletnica življenja pedagoškega in znanstvenega lista med maloštevilnimi Slovenci ni malenkost. Koliko denarnih žrtev, koliko duševnega dela pičlega števila ljudi! Oboje mora zbuditi občudovanje do slovenskega učiteljstva, zlasti prejšnjih let, ko mu je rezal kruh, ko mu je posredoval izobrazbo — Nemec.

Med redkimi še živečimi Popotnikovimi naročniki in sodelavci v času, ko je bil list najbolj potreben vsestranske podpore, je Franc Praprotnik, upokojeni mozirski nadučitelj.

Skoro ves čas, ko ni bil v šoli, je posvečal delu na polju kmetijstva, posebno pa sadjarstva; imel je uspehe, za katere mu je ljudska hvaležnost naklonila nič manj ko šest diplom častnega občanstva. Neprestano občevanje s priprostim ljudstvom mu je tudi omogočilo zbrati lepe zbirke narodnega blaga za Štreklja, Erjavca in Pleteršnika.

Pri vsem tem pa je še našel čas za delo pri organizaciji in za pisateljevanje. Ne bom opisoval njegovega sodelovanja pri Končnikovih Berilih, izdanih Družbe sv. Mohorja in dnevnem časopisju, omejiti se hočem le na delo pri Popotniku v prvih treh letih uredništva Neratovega, torej v dobi, ko je bil list najbolj potreben pomoči.

Preden je izšla prva številka Popotnika, je Praprotnik upal in se bal. Tako je pisal 4. januarja l. 1880.: »Dasi me navdaja bojazen, da bi neusmiljena Parca novorojenemu detetu prezgodaj slabo nit življenja ne prerezala — mnogo imamo bridkih izkušenj — tako vendar hočemo upati, da se to ne bo zgodilo, temveč da bo dete krepko rastlo, se čvrsto razvijalo ter v kratkem postalo močan in neustrašljiv mož, nam vsem v veselje, Vam izdajateljem v veliko čast. Zatorej tudi jaz iz srca pozdravljam Vaše početje ter mu želim mnogo vidnega uspeha.« Praprotnikov strah je bil prazen, njegov up ni bil osramočen. Popotnik je petdesetletnik.

Prvi dve leti je poslal naš sodelavec listu, kolikor se je dalo ugotoviti, le po en prispevek: l. 1880. življenjepis limbuškega učitelja in sadjarja Janeza Cveka, l. 1881. pa »Besedo o šolskih kronikah.« Ali je kaj prispeval l. 1882., se ni dalo dognati.

Prav marljiv sodelavec pa je postal l. 1883., ko se je list preselil iz Celja v Maribor in je dobil urednika v osebi Mihaela Nerata, Praprotnikovega velikega prijatelja. In zakaj? Premnogokrat urednik ni imel gradiva in premnogokrat je stopil v Puščavo, včasih sam, včasih v družbi profesorja I. Koprivnika, da bi dobil prispevek. In dobil ga je. Prijatelj ga je dal prijatelju.

L. 1883. je Praprotnik založil predal Pedagoško-didaktičnih razprav z razpravo: Imenitnost šolskih vrtov v etičnem oziru in z razpravo: Značaj učitelja z ozirom na njegov poklic in njegovo socialno stanje (prevod). Med raznimi spisi najdemo: Kaj meni neki šolski nadzornik o šolskih vrtih; Kako je cepiti z očesom; Letošnje zborovanje Štajerske učiteljske zaveze; Sadje rejski pouk v ljudski šoli in Štajerski učiteljski zbor v Mariboru. Oddelek Slovestvo vsebuje ocene knjig Družbe sv. Mohorja; Književne zgodovine Slovenskega Štajerja; knjige Obstaumlehre in Praktične metodike. Poleg naštetega je priobčil Praprotnik v tem letniku sedem narodnih pripovedk; dopis Izpod Pohorja ter življenjepisa: Kocmut Janez in Sernec Alojzij.

Naslednje leto se število Popotnikovih sotrudnikov ne le ni povečalo, temveč je celo padlo od 50 na 45. V tem letu je bila torej Praprotnikova pomoč uredniku še bolj potrebna. Poleg književnih poročil je poslal v objavo razpravo: Spisje v ljudski šoli in spis: Kroniko ljudske učilnice pri Devici Mariji v Puščavi. Končno je v tem letniku omeniti Poziv za nabiranje gradiva za Pleteršnikov slovar, ki ga je napisal Praprotnik, podpisalo pa »Vredništvo«, in spis: Leta našega življenja (prevod).

Ozrmo se še na tretje leto Neratovega uredništva in pogledjmo, kolikšno je bilo sodelovanje Praprotnikovo. Napisal je novoletni uvodnik: Našim prijateljem, rojakom in vsem slovenskim rodoljubom (podpis »Vredništvo«), Kako je drevesa snažiti, Šola in narodno gospodarstvo, več književnih poročil, narodno pripovedko »Mlatiška metla« in nekrológ: Franc Vučnik.

Poslej se je Praprotnik oglašal bolj redko, to pa radi tega, ker je število Popotnikovih sotrudnikov stalno naraščalo. Kljub temu pa Praprotnik ni držal rok križem, temveč se je udejstvoval na drugih poljih, na katera sem že namignil. V pravem pomenu besede mu je bilo življenje delaven dan.

Njegov predzadnji spis je bil življenjepis dvornega svetnika Petra Končnika, štajerskega deželnega šolskega nadzornika. Hvaležnost učenca do učitelja, skupno delo pri Berilih in spoštovanje do predstojnika, vse to mu je narekovalo prav tople besede tik pred svetovno vojno. Zadnjikrat pa se je oglasil v Popotniku, ko je napisal slovo — Neratu. Bilo je to v 1. številki l. 1919. ob odložitvi uredništva.

Od tedaj Praprotnikovo pero sicer miruje, za Popotnika pa se še zanima in se ob njegovi petdesetletnici raduje svoje osemdesetletnice, h kateri mu iskreno čestitamo in kličemo: Še na mnogo let naš odličnjak, ki si pokazal, kaj premore ljubezen do poklica in njegovih nalog!

Dejstvo ostane: Vse naučeno govorjenje je vredno toliko kakor čebljanje škorcev, kakor reprodukcija fonografa; niti za intelektualno niti za moralno obrazbo ni vredno počenega groša. Čemu nalagati pesmi za učenje na pamet? In še celo z določenim rokom! Bi li ne bilo bolje, če bi rekli: »Ta pesem mi je bila marsikdaj v tolažbo, pa sem se je kar na pamet naučila«. In bi jo lepo občuteno povedali. Če šola ni napravila otrok že apatičnih, bo prišla drugi dan najmanj ena deklica, češ: »Gospodična, jaz pa tudi že znam to pesmico na pamet!« Pustili ji boste veselje, da svoje znanje pokaže, in ji po potrebi lepo potihoma pomagali. To bo podžgalo še ostale.

Vaše načelo bodi: Daj priliko za udejstvovanje, vsako zaslugo pa nato priznaj. Tedaj Vam v prihodnje ne bo treba učenja nalagati, ne karati, se ne jeziti; tedaj tudi ne boste dece vzgojili za Vaše sovražnike. Čemu to neprestano bedasto zahtevanje, če otroci prostovoljno store dvakrat toliko? (Iz pisma J. Kühnela neki učiteljici; po Schulreform 1928.)

Náš Popotnik.

50. letnik Popotnika je izšel — kako lepo in častno število! Ti letniki nam prikazujejo petdeset let učiteljevega dela, stremljenja po izobrazbi, požrtvovalnosti in nesebične ljubezni do šole in otrok. Iz vsakega zvezka veje tisti čisti idealizem, ki je dal učiteljem pisateljem — saj takih je večina sotrudnikov — pero v roko, da napolnijo kakor marljiva čebela lončke medu.

Toda nimam namena poveličevati našega lista; to bodo storili drugi. Ne, jaz imam še prav posebne osebne stike s Popotnikom.

V Popotniku je namreč izšel pred 22 leti prvi moj spis; dejstvo, ki je sicer drugače brez pomena, ki pa utemeljuje moje osebno stališče do lista. Kdor namreč ve, kaj pomeni mlademu človeku, ko vidi prvič tiskano svoje ime, čeprav samo pod par tiskanimi vrstami, ta bo razumel, da me na Popotnika oklepa čut zadovoljstva in hvaležnosti.

Kako sem prišel do tega spisa?

Na učiteljišču smo v tedanji dobi vedeli o Popotniku bore malo, nekateri izmed nas morda jedva naslov. Zavod je bil sicer nanj naročen, poedine zvezke so dali tudi ob koncu leta vezati v knjigo, ki je potem romala v dijaško knjižnico — in s tem je bil navadno konec. Ko smo si kot dijaki izposojevali knjige, je včasih ta ali oni res prijel za kak letnik, pa ga je brž postavil nazaj v omaro, ker pač ni bilo leposlovje.

Šele kot učitelj sem dobival Popotnika sam in sem ga začel tudi marljivo prebirati. Ravnatelj M. Nerat je bil kaj spreten urednik, ki je znal spojit z dobro vsebino tudi lepo vnanjo obliko lista. Na pisanje seveda nisem mislil še prav nič. Leta 1906. sem se med počitnicami mudil po opravkih v Mariboru. V sedanjem Tomšičevem drevoredu sem nekoč postal pred osnovno šolo v Krčevini, da bi bolje videl ureditev šolskega vrta. Tam je stal starejši gospod, ki je menda kar po obrazu uganil, kaj sem, ker me je prav prijazno pozval, naj si ogledam vrt поблиže. Predstavil sem se in izvedel, da je on ravnatelj M. Nerat in obenem Popotnikov urednik. Zaplela sva se v dolg pogovor, ki se je nadaljeval v šolski pisarni in med katerim me je izpraševal, ne bi li hotel poskusiti svojega peresa za list; izvedel je od mojega bivšega profesorja slovenščine, da precej dobro pišem. Odgovoril sem, da bi rad, da pa ne vem, kaj bi pisal, da se bojim kritike itd. Tedaj mi je ravnatelj Nerat prav po očetovsko in prijateljsko dal dragocena navodila za pismeno delovanje, navodila, za katera sem mu hvaležen še danes. Nazadnje me je res pridobil za poskus. Pomolil mi je pravkar došpelo knjigo: »Dr. Schmeil: Naturgeschichte« z vabilom, naj doma napišem o njej kratko oceno, ki jo bo potem rad priobčil.

Koliko dela mi je dala tista kratka ocena! Napisal in predelal sem jo neštetokrat, preden je dobila obliko, ki se mi je zdela kolikor toliko primerna. Odposlal sem svoj spis, priporočeno seveda; kaj ko bi se bilo tako »velevažno« delo na pošti izgubilo! Potem pa sem čakal in čakal! In res! V decembrski številki letnika 1906. je ocena izšla. Kaj sem tedaj počel od blaženosti, tega zdaj ne vem več; pač pa vem, da sem se zdel samemu sebi silno imeniten in da sem vsakogar prav zvijačno opozoril na »svoj« spis.

Od tega časa sem ostal z ravnateljem Neratom v živahnem dopisovanju. Večkrat sem mu kaj poslal za Popotnika. Vselej mi je prijavil pismo tudi kritiko spisa, me prijateljsko opozoril na ta ali oni nedostatek, tako da sem videl v njem kmalu svojega dragega voditelja.

To so moje osebne vezi s Popotnikom! Mnogokaj sem napisal pozneje in mnogokaj je bilo tudi natisnjeno, ali tisto pravo srčno veselje in notranjo zadovoljnost sem vendarle užil samo ob prvih svojih spisih v »Popotniku«. In zaradi tega mi je »Popotnik« še posebej drag in mu od vsega srca čestitam k petdesetletnici.

Lenka ve, da se ne sme približati mestu, ki je označeno z napisom »Hud pes«. Je pa huda zaspanka in vedno godrnja, ko jo pridejo zbuditi, da se napravi za šolo. Toda Lenka si ve pomagati; ko jo pride nekoč mati zopet buditi, najde pri postelji tablo z napisom »Hud pes«.

* * *

Jožek: »Oče, naš učitelj pač ne zna zemljepisja; zadnjič je rekel, da teče Drava skozi Varaždin, danes pa je rekel, da teče skozi Osijek.«

* * *

Učitelj: »Kaj mislite, kako so se vračali grški junaki iz Trojanske vojne? (Zelet je kot odgovor: ovenčani.)

Učenci:

Učitelj: »No, kako pa se vračajo svatje iz gostije?«

Peppek: »Pijani.«

* * *

Stric (na kratkem obisku): Ivanček, kdaj pa vi obedujete?

Ivanček (z vzdihom): O, naš obed je že davno gotov; mama samo čaka, da vi odidete.

* * *

Mama služkinji: Francka, namažite vrata, da ne bodo več cvílila.

Mali Milan: Mama, naj Francka namaže še Bogdančka.

Popotnik 1879—1929.

Ob petdesetletnici tega za razvoj našega šolstva in šolskega slovstva tako važnega in zaslužnega lista podajam tukaj nekoliko svojih spominov. Mlad sem bil še takrat, ko mi je prišla v roke prva številka, niti mislil nisem menda še, da bom kdaj pripadal stanu, ki ga je začel Popotnik tako častno zastopati. Morda je bila vprav ta številka povod, da sem začel razmišljati, katero pot naj uberem za svojo bodočnost. Gotovo je, da je v nadaljnjih par mesecih dozorel v meni sklep, da se z vso ljubeznijo začnem pripravljati in odpravljati na to pot. Prav sedaj pišem daljšo povest iz učiteljskega življenja, »Pot navzgor«, ki bo nanizala lepo število že skoro pozabljenih spominov na tiste lepe mlade čase, ki se ne vrnejo nikoli več. Pred menoj stoji mož, telesno širok in močan, duševno globok in širokega obzorja, delaven in marljiv kakor mravlja — nadučitelj Miha Nerat. Kako se je v njegovih rokah rodil in rastel novi list, odkod so se okoli njega zbirali sodrudniki, samo za napredkom stremeči, vsi polni idealov in lepih misli, o tem bi se dala napisati debela knjiga! Kakor solnčnega dne gobe po dežju so rastle prijatelji, vsak mesec jih je bilo več. Vseh, ki so prispeli in prispevali v ta novi krog, ne morem naštet, preobširen bi bil ta spominski list. Mnogo jih že počiva in sniva pod zeleno rušo, le pičlo je še številce onih, ki gledajo našo novo prerojeno domovino. — Odšli so za vedno (naj jih naštejemo kar po abecednem redu): Bano Ivan, bivši učitelj v Divači, Benedek Jože, nadučitelj v Planini na Notranjskem, Benigar Anton, nadučitelj v Tomaju, Bezljaj Jože, bivši meščanski učitelj v Krškem in pozneje v Ljubljani, Brezovnik Anton, prof. Brežnik Fr., Freuensfeld Jože, Gabršek Franjo, Gradišnik Armin, Hauptman Fran, Hubad Fran, Jamšek Fran, Kante Matko, Koprivnik Ivan, Lapajne Ivan, Lavtar Luka, Podkrajšek Hinko, Praprotnik Fran in drugi. Vsem časten spomin! Še so pa ostali, trde korenine, ako se ne motim: Kosi Anton, Porekar Anton, Serajnik L. in morda še kdo drugi, ki je pobegnil iz mojega spomina. Želim jim, da bi se pometuzalemili!

Popotnik pa še potuje. Čvrste, nikoli trudne niso njegove noge, še bo potoval, delal in bodril mladi naraščaj, da vstraja na poti, ki jo hodi sam. Doživi naj še mnogo petdesetletnic!

Sola, ki hoče izobraziti človeka kot celoto, mora izhajati iz neke univerzalne, enotne kulturne ideje. V srednjem veku je dajala to kulturno idejo cerkev. Toda sedanja razcepljenost konfesij jemlje cerkvam zavest brezpogojne veljave. Danes more služiti kot centralna točka vzgojstvu le ona institucija, ki hrani iz celotne kulture vsaj nekaj izsekov brezpogojne veljave; to so univerze. Glavni pomen univerz ne leži v tem, da uče dijake; pomenjajo marveč oporišče šolske province, ki se grupira krog njih.

(Luserke: Schulgemeinde.)

Kako sem postal Popotnikov sotrudnik.

Leta 1881. — bil sem takrat učiteljiščnik 2. letnika — smo si na priporočilo še sedaj živečega, med slovenskim učiteljstvom povsod dobro znane Antona Porekarja, ki je bil takrat v 4. letniku, narodno zavedni učiteljski pripravniki v Mariboru naročili skupno Popotnik. List je v oni dobi izhajal v Celju, urejevala sta ga J. Lopan in M. Žolgar. Dobivali smo ga za polovično ceno. Izhajal je po dvakrat na mesec, in sicer vsakega 10. in 25. dne v mesecu.

Željno smo ga vedno pričakovali in z zanimanjem čitali. Še danes mi je v živem spominu, s kako naslodo sem čital v 1. številki letnika 1881. Armin Gradišnikov članek »Selski učitelj«, ki ga je imenovani pisatelj — takrat učitelj v Senožečah — posnel prosto po Roseggerju. Globoko sem si vtisnil v srce Gradišnikove besede, ki jih je zapisal omenjenemu članku za uvod: »Že v svetem pismu beremo: Ne podstopi se vsak postati učitelj. (Jak. 3, 1.) Preresnične so te besede. Za učitelja ni kmalu kdo sposoben. Tisti, ki hrepeni po dobrem življenju, ne sme si izbrati učiteljskega stanu, istotako ne sebičnež, ki dela in se napenja le za to, da bi si priboril brezskrbno življenje, ni za učitelja. Kajti učitelj mora živeti le za svoj poklic, v poklicu edino si ima iskati zadostila in radosti. Trud se učitelju nikdar ne poplača, nehvaležnost mu je navadno plačilo...«

Prebirajoč poedine številke Popotnika sem si kot pripravek večkrat mislil, kako bi bilo, če bi i jaz poslal Popotniku kak spis. In če bi ga urednik morebiti sprejel in dal v tisk, kakšno veselje in zadoščenje bi začutil v svojem srcu!

Popotnik je prinašal med drugo stvarino tudi učne slike iz raznih ljudskošolskih predmetov. Kaj pa, če bi se lotil sestavljanja takih metodičnih razprav? V 2. letniku učiteljišča še sicer nismo imeli nastopov v vadnici, a kaj za to! Kot reven dijak sem si s poučevanjem po raznih hišah pridobil polagoma tako spretnost v podajanju snovi, da mi je bila igrača, sestaviti tako metodično sliko.

V šolskih berilih, ki sem jih rabil pri privatnem poučevanju, sem našel mnogo snovi, ki se mi je zdela vredna metodične razprave. Kmalu sem imel napisanih nekaj takih učnih slik.

Neizrečeno rad bi videl svoje članke v Popotniku. Popotnik je izhajal takrat že v Mariboru pod uredništvom pokojnega I. M. Nerata. Kako lahko bi odnesel svoje učne poskuse osebno uredniku, a bal sem se, da bi me ne izdal. Ko bi o mojem slovstvenem »delovanju« izvedel Nemec profesor M., ki me je imel zbog mojega narodnega mišljenja posebno na piki, bi se mi ne godilo dobro.

S sošolcem Miho Lesnikom — ki živi sedaj kot upokojenec pri Sv. Ani v Slov. goricah — sva se domenila, da pošlje on moje pismo z rokopisom domov svojim staršem, ki oddajo potem list na pošto pri Sv. Juriju ob juž. železnici. Na tak način je prišla prva učna slika »Domači golob« v 16. številko »Popotnika« za l. 1883. Od zdaj naprej sem pošiljal svoje proizvode Popotniku vedno po opisanem ovinku, torej iz Št. Jurija ob juž. žel. »Domačemu golobu« je sledila v 19. številki istega letnika »Globanja«.

Urednik bi bil rad izvedel za moje pravo ime, zato piše v »Listnici« štev. 20: »G. T. Godomerski: Še enkrat, zakaj se skrivate pod izmišljenim

imenom? Pravljic prej ne moremo priobčiti, dokler nam ne naznanite, kje si jih narod pripoveduje.« Na vsak način je hotel urednik Nerat izvedeti, odkod je T. Godomerski. A takrat še ni izvedel.

V letniku 1884. je izšla potem učna slika »Domači prešič«, nato »Ščuka«, »Kuhinjska sol« in »Mati«. Med »Narodnim blagom« pa: »Kako se je izvedelo, da so raki užitni«, »Od kod je vinska trta«, »Trije sinovi« in »Zvonik stolne cerkve v Ptuj«.

V letniku 1883. sem v imeniku sotrudnikov T. Godomerski še v Št. Jurju ob juž. žel., v letniku 1884. pa samo T. Godomerski brez navedbe bivališča, ker se je medtem izvedelo — sam ne vem kako, kdo in kje je Godomerski. Zdi se mi, da me je nekdo mojih sošolcev izdal Koprivniku, ki je bil takrat še vadniški učitelj, ta pa uredniku Neratu.

Sedaj sem postal nekak Neratov pomočnik v njegovi uredniški pisarni. Okoliška šola, kateri je bil vodja urednik Nerat, je bila takrat v Reiserjevi ulici šte. 8. Kaj sem delal? Prepisoval sem iz starih letnikov »Glasnika« razne pravljice in pripovedke, ki jih je potem Kordeš objavljaval v »Ljudski knjižnici«; pregledoval in popravljaval sem tudi štetne odtiske poedinih številk »Popotnika«, ki ga je tiskal mariborski lastnik tiskarne Leon. Nekolikokrat sem Nerata kot četrtoletnik tudi supliral v šoli.

Ko mi je ob koncu šolskega leta 1883/84 nakopala moja narodna zavednost pri maturi reprobacijo na eno leto, sem na priporočilo Neratovo, ki mi je bil zelo naklonjen, dobil kljub svoji »nezgodi« lepo mesto učit. suplenta v Središču. Nerat je namreč pisal svojemu prijatelju takratnemu okrajnemu nadzorniku Rannerju v Ptuj pismo, v katerem me toplo priporoča »trotz seines wenig empfehlenswerten Zeugnisses«.

V Središču sem postal stalni sotrudnik Popotnika in v letu 1885. je v imeniku sotrudnikov izginil T. Godomerski v Št. Juriju ob juž. žel., njegovo mesto pa je zavzel Anton Kosi, učitelj v Središču.

•

V minulih 50 letih si, dragi Popotnik, priobčil marsikateri koristen članek ter izpregovoril s slovenskim učiteljstvom marsikatero tehtno besedo. Mnogo težav si moral prebiti; zlasti v oni dobi, ko nisi bil samo pedagoško-znanstven list, marveč i stanovsko glasilo. Često si hodil po trnju in robidju, pa se nisi ustrašil, ostal si ves čas svojega obstanka učiteljski list v pravem pomenu besede.

Narodna šola je vir narodne omike, ona je prvi predpogoj narodnega obstanka in blagostanja. Sveta je torej svrha in velika naloga vseh faktorjev, ki delajo za povzdigo ljudske omike. Za napredek šolstva in po njem za zdrav razvoj narodne prosvete si se, dragi Popotnik, vedno resno trudil; zato lahko s ponosom zreš sedaj ob 50letnici nazaj na plodonosno svoje delovanje. Saj si storil vse, kar je bilo v tvojih močeh! Kaži še i v prihodnje slovenskemu učiteljstvu pravo pot, da bo naša mladež nekoč uspešno delovala zase, za svojo čast, za čast in korist naše mlade domovine. V to ti pomози Bog!

Reminiscence o M. Neratu.¹

Popotnik je bil zrcalo Neratove osebnosti, zato smatram za umestno, da popišem Nerata podrobneje — ko-likor mi pač g. urednik dovoljuje.

Leta 1889. je bilo. V jesenskem popoldanskem solncu sem sedel v mariborskem parku ter kot učiteljski kandidat 4. letnika sestavljal preporočilno za učni poizkus na tedanji pripravnici. »Češka kraljevina«. Prav nič nisem bil zadovoljen s svojim delom. Mnogo več bi še bilo treba povedati o domovini Přemislavce, o staroslavni Pragi, o Šumavi ter visoki kulturi bratskega naroda, a manjkalo mi je potrebnih učnih pripomočkov. Zrem predse ter premišljuje, kaj vse mi je pravil moj oče o svoji domovini. — Ugleden gospod, krepke postave, mirnih potez, stopa mimo. Vstanem in pozdravim.

Obstoji: »Me poznate?»

»Četrtoletnik sem in kot tak poznam gospoda nadučitelja ter urednika Popotnika.

Nerat prisede. Po kratkem pogovoru pa me povabi na svoj dom. Uro pozneje nesem domov Umlaufov zemljepis, nekaj nasvetov ter 7 izvodov Popotnika zase in svoje slovenske tovariše-abiturijente. — Tam v mariborskem parku sem govoril prvič s svojim poznejšim šefom, nekaj dni pozneje pa je pridobil mene in moje sošolce za naročnike »Popotnikovega koledarja« in njegovega lista. Poudarjam »n j e g o v e g a« lista. »Popotnik« je bil Nerat, Nerat — Popotnik. Neločljiva dvojica! Še sedaj po tolikih letih vidim ob prejemu Popotnika Nerata stati pred seboj. Isto mi potrjujejo tudi starejši tovariši-upokojenci.

*

Odveč se mi zdi pisati v jubilejni številki Popotnika o vseh zaslugah njegovega soustanovitelja in mnogoletnega urednika za ta list. Tej častni dolžnosti so se odzvali že ponovno naši strokovni in društveni listi. Naj sledi le nekaj reminiscenc o Neratu.

Kot tedanji učitelj v Framu sem šestokrat zahajal k Neratu v sedanjo Cankarjevo ulico (tam je stala do leta 1898. Krčevinska šola) kot načelniku okr. učiteljske knjižnice. Izposojeval sem zase in svoje tovariše vedno le knjige, ki mi jih je priporočal naš veliki pedagoški strokovnjak. O vsaki knjigi je dajal oceno; saj ni za bogato knjižnico naročil niti ene knjige, ki bi je ne bil poprej kritično prečital. Značilne njegove opazke v Popotniku ter pri referiranju o naročenih knjigah: »S e n e s t r i n j a m o p o p o l n o«, so nam bile šestokrat povod za zanimive debate. Prav iz teh pripomb smo se učili tudi mi kritikovati, primerjati, a ne slepo posnemati. Posebno velja to tudi za učne slike, ki jih je prinašal njegov Popotnik. Mnogokrat se je pritožil, da žal odbija s to svojo pripombo marsikakega dobrega sotrudnika. »Kaj hočem?! Urednikovo delo ni lahko. Odgovornost je velika, kritikov mnogo in vseh vrst.«

Jeseni l. 1899. sem prišel kot učitelj na njegovo šolo. Njegov zgled je vžgal v meni živo zanimanje za vzgojno delo. Nerat to opazi pa pravi: »Vi bi mi lahko pomagali pri Popotniku. Tu imate nekaj nemških strokovnih

¹ Zaradi pomanjkanja prostora smo žal morali članek močno krajšati. Ur.

listov. Iz teh poiščite nekaj »paberkov«, ki Vam ugajajo, prevedite jih in prav hvaležen Vam bom!« Deset let sem ga s takim delom podpiral, zato pa nisem plačeval naročnine.

Včasih po teden dni nisimo videli svojega šefa. Iz razreda v pisarno in nazaj. V taki dobi nevidnosti je živel le svojemu Popotniku — ali pa je izdeloval stavbne načrte za šolska poslopja. Teh je narisal sigurno blizu sto!

Kadar pa je stal po končanem popoldanskem pouku s smotko v ustih (redka prikazen) pred šolskim poslopjem, čakal na nas ter nas vabil na izprehod v naš šolski okoliš na kupico vina, takrat smo vedeli, da je Popotnik za dotični mesec v redu in tudi že v tiskarni — vedele so pa tudi naše žene, da ne bo treba čakati z večerjo. Nerat je bil zelo zmeren. — Takih izletov smo se res veselili. Tu je bil Nerat zgovoren, dovtipen in kar trosil je med nas razne svoje doživljaje. Najraje nam je pripovedoval iz svojih mladeniških let. »Spomini, zlati spomini!« Od teh je užival.

Nerat je najraje zahajal h »Gambrinu«, kjer smo imeli nekaj let stalne večere. Ravnatelj Schreiner, profesorji dr. Bezjak, Košan, šolski svetnik Jerovšek in drugi ter še dr. Turner in dr. Terč so tu prav tako resno kot z zdravim humorom reševali marsikatero pedagoško vprašanje, ki je nato izšlo v Popotniku.

Na naši šoli je — pod vplivom globoke Neratove osebnosti — obstajala najlepša harmonija. Sloga na naši šoli so razni nadzorniki stavili za zgled. Knezoškof Napotnik je ob raznih prilikah imenoval naš zavod »šola harmonije«, po zaslugi Neratovi. Učni uspehi so bili izborni in je Nerat dobil za svoje zasluge mnogo priznanj ter zlati zaslužni križec. Naj pristavim, da je bil Nerat napram tem odlikovanjem čisto ravnodušen. Ostal je kljub vsemu skromen. Za edino nagrado je smatral zavest, da je v polni meri storil svojo dolžnost. Na žalost je sčasom začel zastrupljati to idealno stanje na šoli naraščajoči nemški šovinizem. Nerat kot odkrit narodnjak je postal njegova tarča. A z Neratom vred je trpelo tudi njegovo učiteljstvo slovenske narodnosti pod nepopisnimi napadi in navali na ta edini slovenski šolski zavod v bližnji mariborski okolici od strani nemškega Volksrata in mariborskih nemških šovinstov. »Nerat mora pasti — in z njim pade tudi slovenska šola!« — To je bila tem fanatikom deviza. Nakana na Nerata se jim je posrečila, napad na šolo pa po posebni zaslugi drž. poslanca dr. Karla Verstovška ter okr. glavarja grofa Attemsa — ne. Neratova poštenost, ne-sebičnost, njegov fin takt, zlasti pa neizmerna tankočutnost ni prenašala dalje neznosnih šikan in krivic. Prosil je za daljši bolezenski dopust in kljub našim prošnjam koj nato tudi za upokojitev. 12. majnik l. 1909. je bil njegov zadnji šolski dan.

Nerat ni maral nikdar in nikjer destruktivnih člankov, ne poročil o škandalih, ne žaljivih napadov na nikogar. Naj mu torej jaz oskrunim njegov Popotnik z zgodovino ogabnih napadov iste dobe, pa še v jubilejni številki! Vem, da bi mi zameril.

Po svoji upokojitvi je začetkoma redkokedaj prihajal med nas, a sčasoma ga je vendarle zanimanje za nadaljnji razvoj nekdanje njegove šole privedlo v Krčevino. — Prva leta je stanoval prav blizu mestnega parka in tu smo navadno Nerata našli pri čitanju.

Med tem pa se je izvršil prevrat. Mariborsko šolstvo je prevzelo slovensko učiteljstvo. Nekega dne — v aprilu 1920. je bilo — se odpro vrata moje pisarne in Nerat vstopi s presrečnim obrazom. »Evo me zopet! Predstavljam se kot gerent krajnega šol. sveta.« Tako dobre volje ga še nisem videl. Najine radosti ni možno popisati. Objela sva se kakor prijatelja po dolgi ločitvi. Pol ure nato sva se že lotila dela, ki ga je bilo takrat — v tako dalekosežnih spremembah — več kot dovolj.

Kar preko noči pa je začel zopet bolehati. Zadela ga je po desetih letih zopet kap. Vsak teden sem ga obiskal. Vselej sem ga našel pri čitanju ali pa kot korepetitorja dvema mladima dijakoma, ki sta bivala pri njem. Kadar je ležal v postelji, je bil bolj pokrit s časniki in knjigami kakor s posteljnino.

Dne 2. majnika 1922. je Mihael Nerat za vedno zatisnil oči.

Vselej, kadar obiščem svojega sina na Pobrežkem pokopališču, se podam tudi k Neratovemu grobu. Tudi te dni sem bil tam. Zrem na nagrobni napis, premišljujem, pa se nervozno zasmejem: »Dragi gospod ravnatelj! Ko bi Ti vedel, kako površno, polovičarsko, slabo Te je slikal za jubilejno številko Tvojega »Popotnika«

Tvoj

Pučelik.«

V Mariboru, dne 22. majnika 1929.

Dva učenca-soseda sta se med poukom zabavala po svoje in seveda nista pazila, kaj učitelj govori. Učitelj jima da za kazen vsakemu 50krat napisati svoje ime. Eden izmed obeh učencev začne nekaj godrnjati.

Učitelj: »Kaj pa ti ni dovolj?«

Učenec: »Lahko je njemu 50krat napisati Vid Muc, kako bom pa jaz 50krat napisal Ferdinand Jeseničnik!«

* * *

Mati Janezku: »Ti smeš pri mizi govoriti le, če te kdo kaj vpraša.«

Janezek (na pust pri kosilu): »Mama, vprašaj me nekaj.«

Mama: »Kaj pa?«

Janezek: »Če hočem krape.«

* * *

Učitelj (pri kemiji): »Torej, zakaj so vaši srebrni predmeti doma počrneli?«

Učenec: »Ker smo jih kupili v bazarju.«

* * *

Učitelj: Moric, pridi k tabli in zračunaj, koliko stane 1 kg hrastovega lesa, če stane 1 q 696 Din.

Moric (sin lesotržca) računa, briše, zopet računa, zopet briše; a ne gre in ne gre. Nazadnje se obrne k učitelju, rekoč: Prosim, koliko pa bi dali, gospod učitelj?

Studijsko potovanje „Pedagoške centrale“ na Dunaj.

(10.—17. marca 1929.)

(Zaključek.)

Marija Dolgan:

Montessorin dečki dom na Dunaju.

Marija Montessori je ustanovila v Rimu dečki dom, Casa dei bambini, ki naj bi se razlikoval od Fröblovega običajnega otroškega vrtca. Kot zdravnica je proučevala telesni in duševni razvoj otroka, da bi dala vzgoji znanstveno podlago. Pedagogika je zanjo biološka znanost. Kot je znanost zboljšala otrokovo zdravje in odpravila preveliko umrljivost, ravno tako bo tudi znanost osvobodila vzgojo od predsodkov. Prva je poizkusila ona. Iznašla je poseben material, igrače in opravo, in pokazala nove metode. Njene knjige so pisane preprosto, pa vendar znanstveno. Po njenem vzorcu ustanavljajo dečje dome zlasti v Angliji in v Ameriki. Zelo nas je veselilo, ker nam je bila na Dunaju dana prilika, da smo mogli prisostvovati delu otrok v dečjem domu. Zanimalo je to posebno one, ki so že mnogo slišali o Montessorinih stremljenjih ali pa so čitali njena dela.

Moje poročilo ima le namen, da vzbudi zanimanje za dečki dom in za nje ustanoviteljico, gospo Montessori.

Električni voz se ustavi. Zidovje lepih dunajskih hiš je izginilo. Visoki dimniki sivih tovarn se pojavijo pred našimi očmi. Bili smo v predmestju Favoriten. Mislili smo, da bomo zagledali visoko šolsko poslopje, pokazali so nam pa neznatno majhno ograjeno hišico. Par stopnic, in bili smo v majhnem vrtičku. Slišali so se glasovi: »Kaj bomo tu videli, v tej mali hišici?« Vstopimo na hodnik. Presenečeni smo bili. Zunaj mala preprosta stavba, v notranjosti pa tako lična in pristrčna! Kamor smo pogledali, vse čisto, belo, ob steni nizka obešala, nizki stolčki, nizke klopce, majhni predpasniki, oblekce, nizko vzdane vodne pipe z umivalniki, kozarčki z malimi zobnimi krtačicami, majhne metlice za pometanje, nizke cvetlične mizice s cvetlicami v lončkih. Zdelo se mi je, da smo prišli v grad malih pritlikavčkov.

Šli smo v prostorno, visoko dvorano z velikimi okni; v njej so stale majhne mizice, nizki stolčki, ob stenah omare, poličke, v njih razpostavljen material vsake vrste, klavir, cvetlična stojala, naložena s cvetlicami v lončkih, akvarij z ribicami; na steni je visela mala metlica za pometanje; imajo tudi tu umivalnike; na stenah so visele slike otročjih doživljajev. Otroci so bili vsi oblečeni v modre predpasnike; tudi vzgojiteljice so nosile modre predpasnike z belimi ovratniki, prepasane so bile z rdečim pasom. Kamor smo pogledali in kamor smo se ozrli, vse je bilo narejeno in ustvarjeno za majhne ljudi.

Otroci — bilo jih je še malo — so sedeli pri mizicah, zatopljeni vsak v svoje delo. Vse mirno, nič šuma, učiteljica je stala in opazovala. Novi otroci so prihajali. Vsak došli otrok je pri vstopu malo obstal, si podprl s prstom bradico, nas premeril z radovednim pogledom, potem stopil naprej, podal učiteljici roko, spogledala sta se, ljubeznivost je šla iz oči v oči; učiteljica ga pogladi brez govora, otrok odide na prostor, primakne stolček k mizi, malo pomisli, gre k omarici, poišče predmet, gre z njim na svoje mesto in se zamisli v svoje delo. Duh ljubezni in prijaznosti vlada med otroki in vzgojiteljicami. Nikjer zapovedi in prepovedi.

Skoro vsak otrok je bil zaposlen z drugim predmetom. Neka deklica je postavljala male kroge iz lepenke v navpičnih vrstah, najprej enega v vrsti, potem dva, tri, štiri, pet, šest, sedem, osem, devet, deset. Med posamezne vrste malih krogov je položila črte, zrezane iz lepenke. Imela je list papirja, nanj je risala kroge, napravila črte, seštelala kroge in napisala spodaj številko. Ko je uredila vse do 10, je razdrila vrste, pomešala kroge in znova pričela delo.

Druga deklica je vzela kozarčke; ti so imeli zaznamovane črte v različni višini. Vlivala in prelivala je vodo iz kozarčka v kozarček in vedno pazila na črte. Neka deklica se je bavila s predmetom, v katerem so bile vdolane rinčice, kot so pri čevljih; pretikala je vez navzkriž od luknjice do luknjice, kot se dela pri zavezovanju čevljev. Drugi predmet je bilo blago, ki je imelo na eni strani gumbnice, na drugi pa gumb. Otrok je vadal oči in prste v zapenjanju; potem je odpenjal; preskočil je včasih gumbnico ali pa izpustil gumb; odpel in zapel je tolikokrat, da mu je bilo delo lahko in gotovo. Nek otrok je imel polkroge jajčaste podobe iz lepenke, ki jih je zaporedoma polagal na list papirja, potem pa vlekel črte ob robu lepenke. Postavljali so valjčke različne visokosti, drugega za drugim. Postavljali so tudi valjčke, različne po širokosti. Postavljali so palice, različne po dolžini; vsaka palica je bila za 1 dm daljša. V majhnih posodicah so bile razne dišave, ki so jih duhali in potem iskali iste duhove v drugih posodicah. Tipali so krpice iz različnega blaga in potem mežé in samo s tipom iskali krpice iz enakega blaga.

Dva otroka sta stopila k omarici, izvlekla prte in pričela s pregrinjanjem mizice. Znesla sta iz omare število ličnih porcelanastih lončkov, položila sta jih na krožnike in jih razstavila po pogrnjenih mizicah. Otrok je vzel kanglico za mleko, šel k oknu in zaklical: »Bitte Milch!« Nekdo je zunaj nalil mleka, položil kanglico na okno; otrok je vzel mleko, potem pa hodil od mizice do mizice in nalival lončke; nič ni polil. Drug otrok je prinesel jerbašček z narezanim črnim kruhom, namazanim z marmelado; hodil je od mizice do mizice in ponujal kruh z besedo: »Bitte!« Ko so bile mizice pogrnjene in mleko nalito, so vstali otroci od dela in se vsedli k pogrnjenim mizicam; pili so mleko in prigrizovali kruh. Pri zajutruku je nek otrok sunil drugega; šlo je za prostor pri mizi; hotel je namreč sedeti pri svojem tovarišu. Pritekel je takoj nek fantek, preprečil, da mu sosed ni vrnil sunka, povedal obema nekaj, pa tako tiho in mirno, da nistem mogla razumeti; nato sta razburjena soseda pordela in se vsedla. Po končanem zajutruku so se otroci vrnili k svojim mizicam in nadaljevali delo. Zajutrek je bil končan, mizice pospravljene, prti in posoda spravljena v omarico. Otroci, ki so imeli od marmelade umazane ročice, so šli k umivalniku, da so si umili roke, preden so nadaljevali prejšnje delo.

Gledali smo risbe. — Otroci rišejo stvari iz narave, doživljajev in pravljič; rišejo z barvniki. Lepijo izrezane predmete iz barvanega papirja. Otroci niso med delom dosti govorili in če so šli od svoje mizice k mizici drugega tovariša, se je to zgodilo tako mirno, da niso s tem nikogar motili. Medsebojno občevanje je bilo prisrčno, ljubko in olikano. Predvsem je značilna tihota, resnost in vztrajnost pri delu.

Vzgojiteljica je opazovala otroke molče; zdaj je bila na enem koncu, potem zopet na drugem; prav malo je govorila. Na njenem obrazu je sijala ljubeznivost, nobenih nervoznih gibov ni bilo. Z očmi in mislimi je sodelovala z malimi in razmišljala o napakah in pogreških, ki so jih napravili otroci pri delu.

Dečji dom na Dunaju je urejen po načelih Marije Montessori. Na zunaj je videti vse tako preprosto in otročje, v resnici je pa vse zelo globoko zamišljeno. Kdor gleda dečji dom brez globljega razumevanja, bo videl prav malo. Niso zunanje reči, oprava in igračke, najvažnejše, ampak ono, kar se godi v otrokovi duši. Le kdor ima smisel

za lepoto duševnih pojavov, bo znal ceniti vrednost Montessorine šole. Prvo je za znamenito vzgojiteljico zdravje otrokovo. Higijena je predružačila zdravstveno stanje otrok. Naj bi tudi znanstvena pedagogika reformirala duševno vzgojo. Montessori pravi, da moramo dati otroku najprej tako okolico, ki ga bo kar sama vzgajala, brez utrudljive pomoči od strani odraslih. Stanovanje naj bo takšno, da bo primerno otrokovim fiziološkim in psihičnim potrebam. Otrok je živo bitje, kot smo odrasli, vendar so pa njegove notranje potrebe drugačne kot naše. Če odrasli zahtevamo take okolice, ki bi nam bila primerna, moramo dati tudi otroku tako okolico, ki je njemu primerna. Otroci živijo v sobah za odrasle, zato je tudi vedno prepir med velikimi in malimi. Veliki imajo svoje pravice, mali pa svoje. Oprava za otroke naj bo majhne oblike, trdna in tako lahka, da jo otroci treh ali štirih let lahko prenašajo. Če se kaka mizica ali stolček prevrne, to le uči otroka, kako se naj giblje in pazi.

Otroci naj se sami snažijo in umivajo, še celo perejo in pripravljajo hrano. Na vrtu naj kopljejo in sadijo. Zato imajo v domu vrečice, v vrečicah glavnike in ščetke. Vodo imajo vedno na razpolago. Vrtno orodje je majhno in pripravno.

V dečjem domu na Dunaju smo videli, kako res vpliva ta oprava na mala bitja. Bili so popolnoma svobodni, vendar vedno v delu. Nič krika, nič suvanja, nič dolge časje.

Za duševno vzgojo je treba otroku posebnega materiala, posebnih predmetov. Prvo je, da si otrok vežba svoje čute, vid, sluh, tip, vonj, okus. S presojanjem in primerjanjem si bistri razum, ki je izhodišče vsemu drugemu. Kakor se vežba telo z orodjem, prav tako se vežba tudi razum z materialom, ki si ga je izmislila Montessori. Ni namen, da otroci spoznajo barve, geometrične oblike, glasove, kakovost blaga, vonje in drugo; namen je, da si vežbajo čute kot duševno zmožnost, pozornost, razsodnost, razum. Ne gre za zunanji uspeh, ampak za notranje delovanje duha. Nič zato, če otrok ne postavlja pravilno valjčkov, ker važno je ono, kar se takrat dogaja v njegovi duši. Otroci že računajo in sestavljajo črke in jih čitajo. Nekaterim se zdi to prezgodaj. Toda otroka nihče ne sili, nihče ga ne uči; popolnoma samostojno tiplje raskave črke na gladkem papirju in jih zлага in piše. Namen ni čitanje in pisanje, ampak gimnastika duha. Otroci so po svojih zmožnostih nekateri hitrejši, nekateri počasnejši. Montessori hoče s pomočjo svojega materiala privedi današnjega otroka na višjo stopnjo razvoja kot je bila naša.

Učiteljica govori zelo malo. Vsak dan imajo otroci nekaj minut miru in tihote; to je vaja v molčanju. V tem času pove učiteljica otrokom, kar bi jim rada povedala; govori o napakah, ki jih je zapazila, govori o lepem vedenju. Razlaga delo z materialom, kako se ravna s tem in onim predmetom in zbuja zanimanje zanj.

Se mnogo bi bilo treba povedati, da bi bila slika Montessorinih načel jasnejša; pa zato bo treba obširnejšega poročila. Naj bo to le v opomin, da moramo iskati v dečjem domu duha, vse zunanosti so pa le sredstva za gimnastiko duha.

Montessorina šola v X. dunajskem okraju je bila ustanovljena l. 1920. z angleško pomočjo. V tistih letih je bilo na Dunaju veliko bede in bati se je bilo posebno za otroke, da ne bodo od gladu pomrli. Države, posebno Anglija in Amerika, so hotele rešiti naraščaj in so pomagale z darovi nesrečnemu prebivalstvu. Montessorina šola je imela dvojen namen: hotela je prehraniti otroke v delavskem okraju, hotela pa je tudi poizkusiti šolo po Montessorinih načelih. Oboje se je prav lepo posrečilo.

Šolo vodi gospa Lili Roubiczek. Giblje se med otroki in ima opravila z igračami, pa iz njenega govora se spozna, da je gospa zelo izobražena in da je mnogo študirala; le globoka filozofska, psihološka in pedagoška izobrazba ji morejo pomagati, da izvršuje svojo nalogo s tako mirnostjo, resnostjo in razumnostjo; ona ima globok

smisel za otroka in človeštvo. Vse vzgojiteljice so enakopravne; isto vrednost imajo tiste, ki kuhajo in snažijo, kot one, ki vodijo in so med otroki; vse imajo le en cilj. Uslužbenk ni; vzgojiteljice opravljajo svoje delo z ljubeznijo in navdušenjem.

Poleg dečjega doma za otroke do šestih let je prideljen tudi elementarni razred na podlagi Montessorinih načel. Tudi o tem bi bilo potrebno posebno poročilo.

Montessorina šola ima svoje nasprotnike. Ni moja naloga, da bi naštevala očitke. Prepričana pa sem, da ima Montessori nekaj, česar druge šole nimajo. Otroci zamišljeno in samostojno delajo, vzgojiteljice so mirne in ljubeznive; ni opaziti one utrujenosti, upehanosti in nervoznosti kot po drugih šolah, čeprav so moderne. Oprava in material nadomestujeta učiteljeve sile, kot nadomestuje stroj delavčeve sile. V dečjem domu spoznamo, da moderna šola brez posebne oprave in posebnih učil ni mogoča, učiteljeva izobrazba pa mora imeti drugačno podlago kot dosedaj, namreč znanstveno.

Tako nas je dunajska ekskurzija seznanila tudi z Montessorinimi načeli, ki so se nam jasno izražala v razumevanju notranjih otrokovih sil. In to je v »otrokovem stoletju«¹ potrebno!

Olga Juvančič:

Učiteljske delovne zajednice.

Dunajska šolska reforma je gigantsko delo, ki v zgodovini šolstva nima primere. Ob priliki letošnje študijske ekskurzije smo imeli priliko dobiti vpogled v to ogromno delo reformatorja Otona Glöckla, ki si pa ne lasti tozadevnih zaslug. »Učiteljsstvo je krepko sodelovalo pri preureditvi!«² pravi sam, in zato me je posebno zanimalo delo učiteljev v reformnem pokretu. Vem, da po vojni na Dunaju (in v Avstriji sploh) niso nastavljali mladih učiteljev, zato je požrtvovalnost starejših tem bolj vredna občudovanja: vsi so se tako temeljito preorientirali v smislu moderne delovno-vzgojne šole, da izvedba reforme ni trčila na nikak odpor.

Takoj po preobratu leta 1919. so avstrijski učitelji ustanovili okrog 600 delovnih zajednic. Te so bile plodonosna podlaga njihovi preobrazbi, te so jim vedno znova dajale pobude in smernice za obnovo šole v didaktično in vzgojno reformatoričnem smislu. V presenetljivo kratkem času so učitelji s skupnim delom prodrli in se poglobili v bistvena vprašanja šolske reforme. Premagati so morali mnoge težkoče, žrtvovati čas, udobnost in denar. Treba je bilo tudi telesnega napora zlasti za one avstrijske učitelje, ki bivajo v krajih, 2 do 3 ure oddaljenih od železniških postaj. Pa je šlo z dobro voljo in s spoznanjem, da so ideje moderne šole izvedljive le s pomočjo učiteljskih delovnih zajednic. V Avstriji so delovne učiteljske zajednice popolnoma samostojne ustanove učiteljstva, ki nimajo uradnega značaja; učitelj lahko nemoteno smotreno dela. Okvir delovanja dajo delovni zajednici potrebe šolskega okraja. Ustanavljajo se ali po šolskih okoliših, torej po naravnih enotah, ali pa se po stvarnih potrebah skupnega dela združijo učitelji enako organiziranih šol, učitelji v enakih delovnih razmerah ali učitelji istih razredov, n. pr. delovne zajednice učiteljev enorazrednic, dvo- in večrazrednic, učiteljev-razrednikov prvih, drugih itd. razredov, nadalje delovne zajednice meščanskošolskih učiteljev, delovne zajednice učiteljic ženskih ročnih del. Posebne skupine v posebno določene svrhe ima vsak okraj skupno: znanstvena nadaljnja izobrazba učitelja za posebne stroke, zbiranje domorodne snovi, pripravljanje in pregledovanje učnih knjig, razrednega čtiva, učil in slik. Prednost

dajejo delovnim skupinam po šolskih okoliših, kjer so razdalje in izdatki manjši, dasiravno so stvarne zajednice boljše (imajo več prednosti). Zajednice v posebno določene svrhe so skupne za vse okoliše.

V vsakem šolskem okraju načeljuje delovnim zajednicam skupni glavni odbor, v katerem ima vsaka učiteljska delovna zajednica svojega zastopnika, tu je središče vseh skupnih interesov. Glavni odbor daje tudi smernice za delovanje v zajednicah, pa ne, da bi omejeval njih prosti razvoj. (Handl: Zur Arbeit in den Lehrersarbeitsgemeinschaften.)

V ospredju stoji v teh prostih učiteljskih zajednicah pedagoško-didaktično in metodično delo.

Prve delovne učiteljske zajednice v Avstriji so ustanovili učitelji dunajskih poizkusnih razredov ter so imeli na dnevnem redu večinoma diskusije o svojih praktičnih izkušnjah, zlasti pojavljajočih se težkočah. Iz teh delovnih zajednic so se potem razvile delovne zajednice vseh učiteljev, ki jim je bil smoter, olajšati in omogočiti šolsko reformo po vseh šolah.

V l. 1925. je bilo na Dunaju 60 prostovoljnih učiteljskih delovnih zajednic na osnovnih in 36 na meščanskih šolah, ki so priredile 315 sestankov, zraven tega še 8 domoznastvenih delovnih zajednic, 2 za pomožne učitelje, 13 delovnih zajednic učiteljic ročnih del, 2 za razmnoževanje slik, 3 za risanje, 8 za napravljanje fotografiskih slik, 7 za telesno vzgojo, 7 za splošno pedagogiko, 1 za mladinoslovje, 1 za šolsko petje, 2 za pomožno šolstvo, 5 za voditelje, skupaj torej 155 delovnih zajednic s 678 prireditvami. Skupno število vseh prireditev je bilo 933! V tem šolskem letu je bilo največ diskusij o novem učnem načrtu. V prvih letih reforme so večinoma razpravljali o načelnih vprašanjih, pozneje se je pozornost posvečala posameznim didaktičnim vprašanjem. Delali so v tem letu posebno na izboljšanju izpopolnjevanja učnega načrta za posamezne učne stopnje.¹ Posebno so se bavili z novodobnim pisanjem in so prišli pri tem do uspešnih končnih zaključkov.

Za prihodnja tri leta so si nadeali učitelji poizkusnih razredov glavno pedagoško nalogo: Razred — življenska in delovna zajednica. Stavili so si sledeče probleme: a) S katerimi vzgojnimi in učnimi ukrepi se to doseže? b) Do kakšnih opazovanj in izkušenj dovede zlasti izkoriščanje prostega razrednega pogovora učencev in kako se obnese delo po skupinah in pa skupno delo. (Gl. Glöckel: Der gegenwärtige Stand des Wiener Schulwesens.)

V šolskem letu 1927./28. je bil na dnevnem redu zborovanj učiteljskih delovnih zajednic še vedno problem preureditve razredov v življenske in delovne zajednice in pa vzgojne teme v najširšem smislu. Pri tem se je razpravljalo deloma o tozadevni literaturi, deloma o lastnih in tujih izkušnjah. Glavne teme so bile: Kako pridobimo deco za vzdrževanje reda? Socialna opredelitev učitelja. Delo učiteljev poizkusnih šol. Presojanje učencev.

Skoraj polovica vseh prireditev se je pečala s praktičnimi problemi pouka. V to svrho so prirejali posamezna predavanja, tečaje in hospitacije. Posvetovali so se tudi o učnih načrtih in razdelitvi učne snovi. Večkrat se je razpravljalo o temah: Razredno čtivo in njegova uporaba; pota računskega pouka, izkoriščanje učnih izprehodov; zahteve modernega računskega pouka, problemi pouka v pisanju. (Glöckel: Die Wirksamkeit des Stadtschulrates für Wien 1927./28.)

In mi? Stara šola-učilnica ne zadostuje več življenskim potrebam našega ljudstva, treba je nove šole-vzgojevalnice za nov rod. Tudi pri nas vstajajo posamezniki že nekaj let sem in vedno več jih je, ki se zavzemajo za ideje novodobne šole in delajo v smeri nove šole, a njih delo se poizgubi v splošnosti, ker je samo delo posameznikov. Organizirati je treba to delo in zidati na skupni podlagi, da bo rodilo sadove, ustano-

¹ Gl. »Entwurf von Arbeitsplänen f. d. Gesamtunterricht« D. V. f. J. u. V.

viti je treba tudi pri nas prostovoljne učiteljske zajednice. Niti bi ne bilo to težko izvedljivo. Prav dobro nam lahko služijo izkustva dunajskih tovarišev in tudi drugih avstrijskih mestnih in podeželskih šol, ki se nahajajo v sličnih razmerah kakor naše šole.

Morda bi najprej začeli z delom učitelji posameznih šolskih okrajev, ki so dobre volje in nameščeni na enako organiziranih šolah? Kjer so okraji obsežni, bi se šole razdelile po skupinah.¹ V mestih bi se lahko shajali učitelji istih razredov, po kategorijah šol, ali učitelji (deških in dekliških šol) istega okoliša.

Dale bi se tudi ustanovili učiteljske delovne zajednice za pripravljanje in pregledovanje učnih knjig, razrednega čtiva, učil, slik; za zbiranje domorodne učne snovi; zajednice učiteljic ženskih ročnih del, učiteljev deških ročnih del itd.

Najvažnejše bi bile za sedaj navedene zajednice, za nadaljnjo znanstveno izobrazbo v kaki stroki pa lahko vsak sam skrbi in se izpopolnjuje. Splošna poklicna izobrazba, praktična izvežbanost za vsakdanje delo, vzgoja k filozofskemu pojmovanju medsebojnih zvez vsega vzgojstva, spoznavanje šolskih in učiteljskih tipov, sodelovanje pri ustroju šole pa ne more nikdar biti delo posameznika. Te probleme širimo po Karstiadtu le s skupnim delom v delovnih zajednicah. Da bi imele uspeh, bi morale delovne zajednice seveda smotreno delati, biti torišče pedagoško, didaktične nadaljnje izobrazbe učiteljstva in vsako vprašanje bi se moralo obravnavati z znanstveno resnobo in potrebno poglobitvijo. Ni pa rečeno, da bi ne mogli biti v razpravi tudi socialni problemi, ki tangirajo šolo.

Aktivno udeleževati bi se morali vsi člani delovne zajednice. Referati, ki jim ne sledi debata, ne koristijo. Svoje mnenje poda lahko vsak, tudi svojo kritiko in svoje izkušnje.

Spored (delovni načrt) zajednice bi moral vsak član poznati, da se ga udeležuje pripravljen. Katere teme bi se naj čimprej obravnavale? Kako si vzgojimo starše, da ne bodo šoli več tuji ter jo bodo podpirali? (Dunajski učitelji so si pridobili tudi starše ter jih seznanili z reformo.) Kako jih pridobim za šolsko reformo, oziroma kako jih seznanim z idejami sodobne šole? Katere knjige naj prečitam, da dobim vpogled v reforme na šolskem polju? O strnjenem pouku. O pouku v pisanju, o pouku v petju, telovadbi, risanju. Da bi se izvežbali v teh predmetih, bi bilo treba posebnih tečajev, zlasti za priučenje številnih tehnik risarskega pouka in ročnih del. O prostem urejenem pogovoru učencev. »Naš razred življenska in delovna zajednica«. To vzgojno pedagoško delovno nalogo so si nadeli dunajski učitelji šele, ko so premagali razne didaktične težkoče. Letos v četrtem letu svojih izkušenj so že vsi razredi preurejeni v take zajednice.

Kje bi se ustanovili poizkusni razredi? Brez teh pač ne bo šlo in bi bilo potrebno, čimprej misliti na ta velevažen faktor za napredek. Morda bi se marsikaj samo od sebe pri resnem delu v delovnih zajednicah ustvarilo. S skupnim delom v zajednicah bi tudi sedanji tovariši, ki imajo poizkusne razrede, opustili svoje pomisleke proti skupnim hospitacijam.

Treba bo seveda premagati obilo težkoč, doprinesiti nešteto žrtev na času, energiji, denarju, ali z dobro voljo se skale premikajo, pravi narodni pregovor. — Začnimo torej! Uspehi so zasigurani, ako zastavimo vse svoje moči v njih doseg. Kjer pa so uspehi, tam so pridobljeni starši, tam je zainteresirana javnost. Avstrijska šolska reforma je vredna, da jo vpoštevamo že zaradi veselja, zadovoljnosti in življenja, ki ga je prinesla v razrede, če bi tudi ne imela drugih sijajnih uspehov.

¹ Za delo bi prišli v poštev tudi sedanji krožki, če jih je rodila potreba in so v rokah idealistov, ki imajo svoj krog somišljenikov, resnih delavcev.

Salih Ljubunčić: Metodika računske obuke u školi rada. Zagreb 1929, založba ?? 68 str., 15 Din.

Pisec je produktiven literaren delavec. Pazno sledi svetovnemu pedagoškemu gibanju in seznanja rojake z važnejšimi pridobitvami. To je že šesta njegova knjiga. Za računsko metodiko pomenja vsekakor korak naprej. To velja zlasti za teoretični del, ki se v njem naslanja na sedaj vodilne nemške računske metodike (zlasti Kühnla in Gerlacha). Kritika stare računske metodike (izolacija od življenja, pomanjkanje vzgojnih vidikov, nezainteresirano vežbanje ali drill, nesamostojnost pri delu, preuranjenost nekaterih računskih operacij in pisanja števil) je jako umestna. Dobro predločuje tudi hibe obstoječih računic, ki so seveda verno zrcalo računske metodike. Vse to je res vredno, da se prečita.

Ugotoviti pa moram, da praktični del Ljubunčićeve knjige močno zaostaja za teoretičnim. V marsičem mu celo nasprotuje. In to v točkah, ki so za delovno šolo bistvene! Tako pravi pisec v teoretskem delu str. 12: »Još jedamput treba naglasiti, da ni jedna računska operacija... nije sebi svrhom, nego je to samo sredstvo pomoću kojega treba shvaćati život.« A na str. 50 pravi pri nabavi kuriva: »Kad je to shvaćeno kao zadatak, onda učenici u zajednici sa učiteljem određuju, što bi se imalo raditi, što računati.« Za moj občutek je to vendarle računanje radi računanja samega! Češ: ne pozabimo, mi moramo tudi računati! Impulz k računanju izhaja tu vendarle od zunaj, a ne iz življenja, iz dela samega. Čisto drugače je, če ustvari učitelj situacijo (dejanski ali v razgovoru), ki sama po sebi sili k neki določeni kvantitativni izdelavi; tu se po da račun res kot nujno in dobrodošlo sredstvo za obvladanje realnosti. — Enak od zunaj vnešen povod za računanje najdem pri primeru 1 na str. 55: »Kažite, što ćemo brojiti!« Dalje pri primeru 3 na str. 57: »Učenici najjavljaju, da će biti sabiranje i oduzimanje... Određuje se, što će se računati...« Isto pri primeru 7 na str. 60; pri primeru 8 na str. 61, ki je sploh brez vseh notranjih nujnosti. — Ker pri teh primerih manjka jasnega, čustveno povdarjenega cilja, je seveda gibalna sila vseskozi učitelj sam, proti principu delovne šole.

Drugo protislovje: V teoretskem delu str. 20/21 pravi: »Svi oni primjeri, koji su pod imenom praktičnih ili takozvanih pri-

mjenjenih zadataka, zapravo su apstrakcije stvarnosti, njezina fikcija.« Istotako na str. 37: »Ali ta stvarnost mora biti realna, faktična, i mora odgovarati načinu, kako je dete inače provodi u životu.« A v primeru 1 na str. 55 ne da brojiti delavcev, ovac, konjev... na izletu, temveč šele nato v šoli na izrezkih in slikah, oz. po spominu. V primeru 3 na str. 57 ne da števati in odštevati z realnimi predmeti, temveč s fingiranimi jabolki fingirane majke. V primeru 9 na str. 61 ne vzame za šivanje perila konkretnega slučaja iz družine enega izmed učencev, temveč zopet neko fingirano majko. V primeru 7 na str. 65 govori o fingiranem vlagalcu; v smislu delovne šole pa je, da se v resnici vlaga, bodisi posamezni učenci, bodisi ves razred (n. pr. za izletni fond), in se izhaja iz tega konkretnega slučaja; nadalje tudi iz izvenšolskih, a konkretnih slučajev, na podlagi vložnih knjižic.

VII. poglavje posveča pisec problemu »Ručni rad u računskoj obuci«. Vzame ga pa le v smislu: Kakšne možnosti daje računstvo ročnemu delu? V tem smislu ga obdela dosti dobro. Obratnega, mnogo plovitejšega odnosa: Kake vrednosti vsebuje ročno delo za računstvo, ne upošteva. To je velika pogrška! Nobena druga situacija ne daje tako močnih impulzov in ne sili tako h kontroli! Morda postane ročno delo sploh podlaga računanju. Tedaj šele bomo lahko govorili o »računanju v delovni šoli«! Nikakor ne pojmujem delovne šole v smislu ročnega dela, a ročno delo mora biti ogradjeno delovne šole. — To neupoštevanje ročnega dela se izraža tudi v Ljubunčićevih praktičnih primerih. Tudi pri splošnih metodičnih smernicah postavlja navodilo: »Udesi da razgovorom¹ dolaze učenici sami do računskih zadataka ili računskih problema« (str. 45).

Za delovni potek navaja 4 formalne stopnje po A. Fischerju; nedvomno se naravnemu poteku dela prilagajo bolje nego Herbartove. Zgrešeno pa bi bilo, če bi kdo obstojal na tem, da se absolvirajo vedno v 1 uri; to bi privedlo v isti topi melanizem, kakor so to povzročile Herbartove formalne stopnje. To bi moral pisec povdariti.

Popolnoma pravilen je uvod v množenje (str. 59). Le škoda, da je premalo povdaren pomen zorenja za to računsko operacijo. Slučaje za množenje je treba dolgo časa reševati s seštevanjem; šele ko gre seštevanje gladko in so dobili enaki

¹ Podčrtal jaz.

¹ Podčrtal jaz.

sumandi že nekak značaj enot, se sme preiti k množenju kot skrajšani obliki; tako bodo učenci vrednost množenja tudi dobro občutili. Istotako se mora merjenje podati iz odvzemanja enakih subtrahendov. To je v smislu delovne šole (erarbeiten!).

Knjiga je pisana v lapidarnem slogu. S tem se sicer doseže manjši obseg, zgubi pa na možnosti, da čitalca vname. Zlasti pri praktičnem delu bi kazalo, da bi iz računskega pouka vzel najmarkantnejše primere z ozirom na delovno šolo in jih obdelal podrobno (seveda tudi v skladu s teoretičnimi načeli!). Pogrešam tudi, da pisec ne zavzema stališča napram razporeditvi snovi; istotako napram raznim računom z navadnimi ulomki, zmesnim, aligacijskim in rokovnim računom. Morda z ozirom na obstoječi učni načrt? Toda metodika je kot znanost avtonomna, učni načrt se mora prilagoditi njej!

Ta knjiga pomenja gotov napredek napram prejšnjim metodikam, toda »metodika računske obuke u školi rada« to še nikakor ni. A. Osterc.

Die Pädagogik der Gegenwart in Selbstdarstellungen. Izdaja E. Hahn, doslej dva zvezka.

I. zvezek 1926., 224 strani; II. zvezek 1927., 236 strani. Meiner, Leipzig. Podjetni založnik Meiner v Lipskem je začel l. 1921. izdajati zbirko »Philosophie der Gegenwart in Selbstdarstellungen« (doslej 6 zvezkov); krog teh zbirk se je hitro razširil, kmalu so izšle še nadaljnje vzporedne zbirke za pravno vedo, umetnostno vedo, medicino, zgodovino, teologijo, in končno tudi za pedagogiko. Vse te zbirke gredo za ciljem, da prikažejo markantne, še živeče osebnosti teh panog v zaokroženi sliki. Svojevrstnost zbirk je baš v tem, da prinašajo avtorske portrete, — vsak piše sam o sebi, in sicer o življenjski poti (biografiji), duševnem razvoju in notranjih preobratih, razmahu duhovnih interesov in poteku življenjskega in znanstvenega (ter publicističnega) dela. Eden polaga bolj važnost na eno točko, drug na drugo, marsikdo se samoljubno vrti okrog svoje osi, drugi vidi pred sabo le naloge, ki jih ima izvršiti, — dejstvo je, da dobimo poučen vpogled v snovanje in delovanje velikih sodobnikov. — Prvi zvezek prinaša prispevke znamenitega jezuitskega pedagoga St. Dunina Borkovskega, velikega G. Kerschensteinerja, R. Lehmana, profesorja v Breslavi, — razboritega P. Oestreicha in staroste herbartovcev W. Reina. Drugi zvezek pa vsebuje prispevke mladinskega

voditelja H. Blüherja, L. Gurllitta, propagatorja eksperimentalne pedagogike A. Laya, R. Paunwiza, curiškega psihoanalitika in pastora O. Pfisterja, ter E. Sallwürka. Prispevki niso vsi enakovredni, nekateri so živa slika o najglobljem in bistvenem, pravi »document humain«. Žal so doslej vpoštrevani samo Nemci, a kakor pri drugih zbirkah, smemo pričakovati, da bodo v naslednjih zvezkih prišli do besede še drugi nemški in nenemški pedagogi. Tako bo mogoče pregledati vse glavne živeče pedagoge. — Vsakemu prispevku je pridejana slika dotičnega avtorja.

Čibej.

E. Stern, Die Erziehung und die sexuelle Frage. Lehr- und Handbuch der Sexualpädagogik. 1927. 381 strani. Union, Berlin.

Literatura o seksualnem vprašanju je danes že nepregledna, in tudi posebej o seksualni vzgoji obstoja že obeširno slovstvo, ki je več ali manj zanesljivo, često pa popolnoma enostransko, zastarelo ali pa tudi lascivno. E. Stern je pritegnil krog zanesljivih sodrušnikov in priredil priročnik o seksualni vzgoji, kjer je skušal zbrati glavna poglavja iz seksualologije, biologije, psihologije, sociologije, pedagogike in kulturne zgodovine, torej vse, kar bo vzgojitelju pri tem težkem problemu prav prišlo. V knjigi so ti le odstavki: biologija razmnoževanja, spolno življenje človeka, razlika med pubertetnim razvojem dekleta in fanta (spisala Ch. Bühlerjeval); poglavje o spolnih boleznih, o mladostnih prostituirancih, o masturbaciji; ter končno 80 strani obsega joče poglavje izdajatelja o »seksualni vzgoji, njenih nalogah, možnostih in problemih.« Kakor je razvidno, si je Stern zastavil delokrog zelo naširoko, privzel v knjigo stvari, ki pedagoga ne morejo zanimati na prvem mestu, — četudi priznavamo, da skoro ni stvari iz seksualologije, ki naj bi je pedagog ne poznal. Najvažnejše poglavje je seveda poglavje o seksualni vzgoji. Kakor drugi pedagogi tudi Stern zahteva dvoje: 1. prosvetljevanje (Aufklärung) in poleg tega 2. še izrecno seksualno vzgojo. Nič ne pomagajo še tako dobri nameni, če pa mlad človek ni v stanu obvladati samega sebe. Po pravici trdi Stern, da seksualna vzgoja ne more biti uspešna, če ne bomo najprej seksualno vzgojili vzgojiteljev. V celoti moramo trditi, da je Sternova knjiga solidna in praktično porabna. Dobri so zlasti deli, kjer se obravnava psihologija mladega človeka. V tem pogledu najdemo drugje često nezadostno poznanje mladinskega slova. Čibej.

K desetletnici naše univerze.

Univerza kralja Aleksandra I. v Ljubljani praznuje letos 10letnico svojega obstoja. Zaradi pomanjkanja prostora v tej številki samo beležimo ta jubilej in čestitamo naši najvišji kulturni instituciji. S ponosom lahko zre nazaj na prvih, gotovo najtežjih 10 let, ko je ustvarjala tako rekoč iz ničesar in dosegla, da lahko mirno stopi v vrsto starih tovarišic. Je živ primer, kaj premoreta delavnost in idealizem. Želimo ji nadaljnjega procvita v blagor narodu!

Posebno razpravo prinese prihodnji letnik.

Uredništvo.

† dr. Franjo Čibej.

Slovensko vzgojstvo je zadela težka izguba. Dne 15. maja je umrl dr. Franjo Čibej, profesor na moškem učiteljskišču v Ljubljani. Kakšna je ta izguba, bo pokazalo poročilo o njegovem neumornem delovanju in o sledovih, ki jih je zapustil v tako kratki dobi v našem vzgojstvu. Žal ne moremo prinesiti tega poročila v tej številki, izide pa v prihodnjem letniku.

Hudo nam je, da moramo beležiti tako izgubo baš ob jubileju, ko stopamo polni načrtov in nad v novo dobo; ko potrebujemo delavcev, ki se znajo žrtvovati!

Uredništvo.

Literatura dunajske šolske reforme.

Kakor so dunajski pedagogi marljivi v praktičnem delu, tako so produktivni v šolski književnosti. Ne mine skoraj mesec, da ne bi glavni reviji »Schulreform« in »Quelle« naznanili kake nove publikacije. Posebno aktivna je glavna založba »Deutscher Verlag für Jugend und Volk« (Burgring 9), ki je uradna zastopnica dunajske šolske reforme, saj je mestna občina njen glavni delničar.

Založba je v najpopolnejšem razmahu. Njene krasne šolske in mladinske knjige so odnesle na lanski razstavi v Leipzigu svetovno prvenstvo. Tudi pedagoška dela so skrbno izbrana in izdana v raznih zbirkah (»Lehrerbücherei«, »Quelle«, »Päd.-psych. Arbeiten«), kakor sta posebno priporočljivi tudi reviji »Quelle« in »Schulreform«. Zanimiva je zbirka razrednega čtiva z najboljšo vsebino in najlepšo opremo. Sploh je »D. V. f. J. u. V.« vzor novodobne pedagoške založbe, ki skuša ugoditi časovni potrebi, okusu in — ceni.

Udeleženci dunajske ekskurzije so si ogledali stalno šolsko razstavo te založbe in g. ravnatelj založbe je bil slovenski skupini tako naklonjen, da je nudil pri vseh knjigah 30% popust, kar so nekateri »pedag. bibliofili« hvaležno kvitirali z izdatnim nakupom. Tudi uredništvo »Popotnika« je stalno deležno vsestranske podpore (knjige, slike...), zato prilagamo tej številki seznam založbe.

E. V.

Za uspešno študijsko potovanje na Dunaj

se morate seznaniti z reformistično dunajsko pedagoško literaturo.

»Verlag f. Jugend u. Volk« na Dunaju (Burgring 9) Vam nudi v svojih zbirkah »Lehrerbücherei«, »Arbeiten zur pädagogischen Psychologie«, »Bücherei der Quelle« in s svojima revijama »Schulreform« in »Quelle«

najugodnejšo priliko, da temeljito

spoznate načela dunajske šolske reforme:

»Razred — življenska in delovna zajednica« (Büch. »Quelle« št. 15).

»Delo na poizkusnih šolah« (Lehrerbücherei 19—20).

»Novodobno pisanje« — Legrün (Lehrerbücherei 12).

»Roditeljski večeri« (Lehrerbücherei 24).

»Otroške telovadne ure« — Gaulhofer in Streicher (Lehrerbücherei 69—72).

»Avstrijska šol. reforma« — Fadrus (Lehrerbücherei 58—60) itd., itd.

Preglejte seznam in izberite!

Sreskim in krajevnim knjižnicam in učiteljstvu

priporočamo dela:

- Andrèe: Radio. Broš. 60 Din, vez. 76 Din.
Badjura: Vodič kroz Jugoslovenske Alpe. I. del: Slovenija. Vez. 100 Din, eleg. vez. v polplatno 120 Din.
Badjura: Pohorje. Vez. 40 Din.
Badjura: Kozjakovo pogorje. Broš. 12 Din.
Badjura: Zasavje. Broš. 25 Din, vez. 27 Din.
Beg: Naše gobe. Vez. 50 Din.
Belè: Sadjarstvo. Vez. 52 Din.
Bevk: Botanika za šolo in dom. Vezana 150 Din.
Bezjak: Posebno ukoslovje slovenskega učnega jezika v ljudski šoli. I. in II. zv., broš. 24 Din.
Brosman-Kriebel-Lajovic: Ročna dela iz papirja in lepenke. Broš. 90 Din.
Brosman-Červinka-Lajovic: Dela iz lesa. Broš. 125 Din.
Brosman-Lajovic: Izrezanke, prepleti, tisk in vzorci. Broš. 90 Din.
Cankar: Slovenski biografski leksikon. I, II. in III. zvezek, broš. à 100 Din.
Cvijić: Balkansko poluostrvo i južnoslovenske zemlje. Broš. 76 Din.
Dinić-Milutinović: Školska higijena. Broš. 9 Din.
Drtna: Miselni razvoj evropskega človeštva. Broš. 20 Din.
Druzović: Posebno ukoslovje šolskega učnega pouka. Broš. 16 Din.
Fink: Posebno ukoslovje slov. učnega jezika v osnovni šoli. Broš. 12 Din.
Fink: Posebno ukoslovje pouka v elementarnem razredu. Broš. 16 Din.
Fink: Posebno ukoslovje zemljepisnega pouka v osnovni šoli. Broš. 12 Din.
Fink: Posebno ukoslovje zgodovinskega pouka v osnovni šoli. Broš. 12 Din.
Foerster: O strokovnem šolstvu. Broš. 5 Din.
Gruden-Mal: Zgodovina slov. naroda. 6 zvezkov, broš. à Din 16-50, 7. zv. broš. 20 Din.
Humek: Sadni izbor. 40 slik na lepenki in navodilo. 115 Din.
Humek: Praktični sadjar. Vez. 80 Din.
Jeglič: Naše prijateljice. O življenju in cvetenju sobnih rastlin. Vez. Din 45-60.
Kabaj: Cerkiško jezero in okolica. Vez. 50 Din.
Kocbek: Savinjske Alpe. Vez. 125 Din.
Kranjec: Zgodovina Srbov. Broš. 28 Din, vez. 38 Din.
Kunaver: Na planine! Vez. 28 Din.
Kunaver: Kraški svet in njegovi pojavi. Vez. 38 Din.
Lah: V borbi za Jugoslavijo. Broš. 12 Din, vez. 20 Din.
Melik: Jugoslavija. Zemljepisni pregled. I. in II. del, broš. à 50 Din.
Melik: Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev. I. del, meh. vez. 12 Din, II. del 22 Din.
Novak: Gnetenje in oblikovanje. Izrezovanje. Broš. 25 Din.
Novak: Risanje s podrobnim učnim načrtom in navodilom za prvih osem šol. let. 250 Din.
Ozvald: Kulturna pedagogika. Broš. 32 Din.
Pirc: Čitanka o higijeni. Vez. 60 Din.
Pivko: Carzano. 5 zvezkov, broš. à 20 Din.
Pivko: Rame ob ramenu. 3 zvezki, broš. à 20 Din.
Rus: Zdravje mladine. Broš. 40 Din, vez. 45 Din.
Rus: Prva pomoč. Vez. 36 Din.
Schreiner: Analiza duševnega obzorja otroškega in duševni proces učenja. Broš. 12 Din.
Seidl: Moderna izobrazba. Broš. 16 Din, meh. vez. 20 Din.
Seidl: Rastlinstvo naših Alp. Vez. 15 Din.
Stanojević: Narodna enciklopedija srpsko-hrvatsko-slovenačka. Doslej izšlo 36 zvezkov, à 45 Din.
Šarabon: Čehoslovaška republika. Broš. 10 Din.
Šarabon: Gospodarska geografija. Vezana 48 Din.
Vošnjak: U borbi za ujedinjeno narodnu državu. Vez. 140 Din.
Zor: Solnčenje. Broš. 12 Din.

Navedene knjige se dobe v

KNJIGARNI UČITELJSKE TISKARNE

v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Knjigarna sprejema naročila na vse domače in inozemske liste, revije itd. Knjige iz inozemstva se naročajo pod najugodnejšimi pogoji.

Pri večjih naročilih odplačila in popusti po dogovoru.